

Урачыстасці на Украіне

Совецкая Украіна святкуе свай саракагоддзе. У калгасах Палтаўшчыны і на палях Данбаса, на Чорнаморскім узбярэжжы і ля Карпінскіх гор — усюды над багатай украінскай зямлёй гучаць песні аб шчаслівым жыцці, аб роднай Комуністычнай партыі, якая адкрыла талентамі народу светлы шлях у будучыню, у камунізм.

Святую радасць працоўных Украіны ад шчырага сэрца падзяляюць усе народы Савецкага Саюза. З Далёкага Усходу, з Грузіі і Арменіі, Беларусі і Таджыкістана ў старажытны Кіев ідуць тэлеграмы са словамі братняй любові і дружбы. Далёкімі братамі распубілі былі пачыненымі гаспадарамі на юбілейнай сесіі Вярхоўнага Савета Украіны, дзе з вайскай прамай ад імя Цэнтральнага Камітэта Комуністычнай партыі Савецкага Саюза прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР выступіў Н. С. Хрушчоў.

У багатым убранны ў гэты дні Кіеве, Цэнтральнай магістраль сталецкіх, Крэшчакіх, упрыгожана плакатамі і транспарантамі, якія расказваюць, як за сорок год свайго існавання Савецкая Украіна ператварылася ў буйнейшую індустрыяльную распубіку.

25 снежня ў Кіеве адбыўся ваенны парад і дэманстрацыя прадстаўнікоў працоўных, Камандуючы войскамі Кіеўскай Ваеннай акругі маршал Савецкага Саюза В. І. Чуйкоў, скончыўшы аб'езд войск, звярнуўся з прамай да салдат і афіцэраў, працоўных Савецкай Украіны і шматлікіх гасцей, Грымчых артылерыйскі салют у гонар саракавай гадавіны. Гучаць велічныя мелодыі Гімна Савецкага Саюза і Украінскай ССР.

Калона за калонай у цоткім строі прайшлі войскі Савецкай Арміі, узброены перааказанай ачынай зброяй. Пасля ваеннага парада пачалося шчырае працоўнае. Бясчымным патокам ішлі піянеры і студэнты, рабочыя і служачыя, калгаснікі і інтэлігенцыя. Яны прыехалі ў сваю сталіцу рапарты аб новых поспехах у прамысловасці і сельскай гаспадарцы, Апраўтаў у намынальных касцюмах, яны неслі транспаранты і плакаты, сцягі і вымпелы. І на Крэшчачку, быццам хваля за хваляй, гучалі словы: «Слава Комуністычнай партыі. Савецкай дзяржаве слава!»

Ваенны парад і дэманстрацыя працоўных сталецкі Украіны ішчы раз паказалі непарушы асаблівасці Комуністычнай партыі і савецкага народа, непарушы брацкую дружбу народаў шматнацыянальнага Савецкага Саюза.

Увечары ў сталецкі Украіны пачалося карнавальнае шчырае моладзі і працоўных. Ад плошчы, што каля цэнтральнага стадыёна імя Н. С. Хрушчова, з песнямі і факеламі ішлі і дзяткі прайшлі на Чырвонаярмейскай вуліцы і Крэшчачку да плошчы імя Калініна, дзе быў паказаны пачаткі свята на ўсім горадзе.

Да позняй ночы на вуліцах і плошчах Кіева гучалі аркестры, выступалі артысты ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці, арганізаваліся спартыўныя гульні і атракцыёны.

У канцэртных залах і на клубных сценах сталецкі былі арганізаваны выступленні артыстаў.

Вялікі святочны канцэрт адбыўся ў тэатры оперы і балету імя Т. Шаўчэка. У ім прыйнялі ўдзел майстры мастацтва, заслужаная Акадэмічная капела УССР «Думка». Дзяржаўны Украінскі народны хор, Дзяржаўная заслужаная капела бандурыстаў, ансамбль песні і танца КВА, хор Украінскага радыё, артысты тэатраў і тэлестудыі, сімфанічны аркестр.

На канцэрце прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўраду, а таксама дэлегацыі братніх распубілі і шматлікія госці, якія прыйшлі на свята ў Кіев.

ПРОЛЕТАРЫН УСЬК КРАІН, ЕДНАЙСЯЯ

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАУ БССР.

№ 103 (1222)

Субота, 28 снежня 1957 года

Цана 40 кап.

НАТАТКІ З СЕМІНАРА МАЛАДЫХ ДРАМАТУРГАУ

ПРА САМАЕ ГАЛОЎНАЕ

К. ГУБАРЭВІЧ.

У снежня Савецкі пісьменнік правёў семінар маладых драматургаў. Неабходнасць яго выклікала даволі значнай актыўнасцю творчай моладзі, якая хоча пісаць для сцены. На рэспубліканскіх конкурсах на лепшую п'есу было даслава больш 70 п'ес. Не ўсе яны, вядома, адпавядалі асноўным патрабаванням драматургіі, а тым больш — умовам конкурсу. Але лавою значнай колькасцю твораў сведчыць аб пэўных затаках іх аўтараў. Таму катэгорыя з іх (В. Сухарукаў, С. Кужальны, Р. Раманаў, І. Кілаз, І. Ідальсон, В. Гаўрылькі) былі запрошаны на семінар. Апрача іх, у семінары прынялі ўдзел маладыя драматургі І. Козел, А. Гутковіч, В. Хазанскі і Я. Пасаў, п'есы якіх («Папараць-кветка», «Юныя мейсціны» і «Аркады Жыгаліні») пастаўлены ўжо тэатрамі.

Сваю першую п'есу «За дрымучымі лясамі» працягвалі на семінары маладыя беларускія паэты А. Вольскі і П. Макаль.

Божнаму маладому аўтару хопелася, каб яго першая п'еса была ўсебакова прааналізавана і ацэнена. А гэта як раз і ўваходзіла ў задку семінара. Таму, апрача самоўдзельнікаў, для работ у семінары былі запрошаны многія вопытныя беларускія драматургі. Далюма якіх у разгледзе п'ес была вельмі карыснай.

Што-ж новага можна было даўваць у творах пачынаючых драматургаў, якіх шчыра матэрыялі, якія гэты ўзрост іны? Інакш кажучы, што яны ўбачылі ў жыцці, што сьведчаць і што адмаўляюць у ім? Гэтыя пытанні ўзнікаюць з асаблівай цікавасцю, таму што ад пачынаючага пісьменніка чакаець нечага новага і свежага.

Трэба сказаць, што ў многім гэтае чаканне спраўдзілася. Вельмі парадаваў сталецкі гаспадар, пастаўлены тэатрам юнага гледача па п'есе І. Козела. У пасляваеннай драматургіі гэта першая п'еса, а на беларускай сцэне — першы спектакль, у якім бы ўбачылі заходнебеларускую вёску з усімі яе сацыяльнымі і палітычнымі бедствамі пры панскай Польшчы. Тэатр зрабіў спектакль змацянальна насмыслом, хвалючы. Праўда, такія асаблівасці былі і ў самой п'есе, пабудаванай на арыяцкіх сацыяльных матывах, на блізкіх кожнаму чалавечых пацужнях. Гледачы спектакля, міжволі думаеш, чаму ў нашай пасляваеннай драматургіі так мала паказваецца жыццё бралоў Заходняй Беларусі? Чаму нашы Гродзенскі і Брэсцкі абласныя тэатры такія кляўжаўліва да жыцця людзей, сярэд якіх яны жывуць і працуюць? Было-б натуральным убачыць спачатку гэты спектакль на сцэне менавіта тых тэатраў, а не ў Мінску. Але выйшла наадварот. І толькі таму, што Гродзенскі і Брэсцкі

тэатры не шукаюць «свайх» аўтараў калі сабе — на Брэсцкіне, Гродзеншчыне, Піншчыне, Маладзечаншчыне, дзе, напрыклад, працуе вясковы настаўнік І. Козел.

П'еса і спектакль «Папараць-кветка» насмыслом багатым песенным фальклорам. Слухачы яго, зноў лавіць сабе на думцы: а калісьці нашы беларускія тэатры таксама шырока і з густам карысталіся фальклорам, узбагачалі ім свае спектаклі... Прыглядаеш многія і многія пастаўкі, якія навоўта запомніліся менавіта дзякуючы сваёму музычнаму і песеннаму фальклору, які вымагаў ад актэра, каб ён умеў і пець, і тапцаваць, і ўмець. Гэтага бельга сказаць пра многія сённяшніх актэраў. І. Козел сваёй п'есай вярнуў у тэатр дарэмна забытую сцэнічную традыцыю.

Трэба сказаць, што гэтую традыцыю працягнуць на сцэне маладыя драматургі А. Вольскі і П. Макаль сваёй п'есай «За дрымучымі лясамі», якую прыняў да пастаўкі тэатр юнага гледача. Іх п'еса цалкам пабудавана на матэрыяле народных казак, папаянаў, што таксама, бадай, вывелася на нашай сцэне. Аўтары надалі фальклорнаму матэрыялу яркую пэрыядычную форму, вельмі арганічную і глыбока ўласцівую задку, што дало п'есе яшчэ і значны літаратурны якасці.

Але як-бы ні былі цікавымі і дасканальнымі фальклорныя і ўсе іншыя, дэталі ад нашых дзеяў п'ес, яны не вырашаюць самай галоўнай задачы, якая стаіць перад савецкай драматургіяй, — паказу сучаснасці.

Пісьменніцкая моладзь, відаць, добра разумее гэта, таму большасць п'ес пачынаючых драматургаў так ці інакш закранае праблемы сучаснасці, створаны на матэрыяле сённяшняга жыцця народа.

Сярод іх можна знайсці цікавыя аўтарскія змыслы, вобразы, якія сведчаць аб роздуме маладых драматургаў над жыццём, аб пошуках у ім адказаў на ўсе тыя пытанні, што хвалюць іх, лепш за ўсё тыя творчыя думкі, Брэсцкія работы В. Сухарукаў назваў сваю п'есу — «Абруч». З першага погляду здаецца, што назва і не сцэнічная, і не мае ніякага дачынення да ўсяго таго, што адбываецца ў п'есе. Але яна не вышкандэла. В. Сухарукаў накіраваў п'есу ў жыццё сям'і, на чале якой стаіць стары работнік Бурдэ. Сын яго, Дамітрый, на прафесіі аграном, застаець працаваць на заводзе на пасадзе інжынера аховы беспекі. Чалавек заняў не сваё месца на працы. Як і траба было чакань, адзі з рабочых з-за недагледжанага службоў беспекі атрымаў цяжкае калецтва. Стары Бурдэ адчуў, што ён зрабіў не ўсё, каб дзеці яго знайшлі сваё месца ў жыцці. Ён хоча зараз стаць тым абручом, які змацаваў-бы ўсё сям'ю ў адзіны працоўны калектыў і каб кожны ў ім быў на сваім месцы не толькі ў сям'і, а і ў дзяржаве.

Цікавую думку паказаў у аснову сваёй п'есы «Праўда і шчасце» А. Гутковіч. Ён свядом памірае за старадаўняй народнай прыказкай — «Праўда добра, а шчасце лепш», якую ў свой час А. Остроўскі скарыстаў для назвы сваёй вядомай п'есы. А. Гутковіч хоча пераасэнсаваль гэтую прыказку і даказаць, што ў нашы дні чалавек можа быць шчаслівым, калі ён жыве і кіруецца толькі праўдай. Шчасце там, дзе праўда. Не знайшоў

свайго шчасця ў жыцці дырэктар інстытута Сыркоў, ажаніўшыся са студэнткай Нінай Бахрушавай, бо тая шукала ў гэтым замужжы не высокіх чалавечых пацужняў, а лёгкая бесклапотнага жыцця. Загудчы кафедры кар'ерыст Леановіч рознымі інтрыгамі і падкопамі дамогся вызвалення Сыркова ад пасады дырэктара, каб заняць яго месца. Месца Сыркова ён заняў, але не навоўта. Яго выкрылі, ён махінатары і паклінікі. Шчасце высокай пасады супярэчыла праўдзе, якую Леановіч хацеў абмінуць.

Не змог утрымацца на пасадзе галоўнага аэвіканструктара і Дзержаў у п'есе «Неба гудзе» Р. Раманава і І. Кілаза, бо ён за нішто лічыў жыццё чалавеча, дэтыка-выправаўніка Прапа. Тут таксама адчуваецца свой аўтарскі погляд на жыццё.

Адчуваецца ён і ў п'есе «Песня на руінах» С. Кужальнага, «Людзі думаюць» В. Гаўрылькі, у якіх аўтары спрабавалі паставіць некаторыя маральныя праблемы сучаснасці.

Горш абстаці справа, калі аўтары пачынаюць рэалізаваць свае цікавыя і правільныя задку ў канкрэтных драматургічных канфіктах, сюжэтах і вобразах. Тут неабходна не толькі веданне жыцця, а і майстэрства, якое яшчэ не хапае ў маладых і на ўзросце і на творчым вошты драматургаў. Таму найбольшы «страсты» аўтары перацпа ў творчай рэалізацыі сваёй задку, калі трэба знайсці правільны, дакладны канфілікт і раскрыць яго да ўзамадзейнення герояў. З гэтага і пачынаецца пісьменніцкая драматургія. І калі кажаць пра драматургію «хваліць», інтуіцыю, якая адзіна драматурга-пісьменніка, трэба ў першую чаргу называць п'есу «Папараць-кветка» І. Козела, «За дрымучымі лясамі» А. Вольскага і П. Макаля, «Аркады Жыгаліні» Я. Пасава, «Юныя мейсціны» А. Гутковіча і В. Хазанскага і апошнюю п'есу «І праўда і шчасце» А. Гутковіча, якая разгледзена на семінары з акой хочацца пачаць размову, бо па названых вышэй п'есах пастаўлены ўжо спектаклі, адпеныя ў нашай прэсе.

П'еса А. Гутковіча розніцца ад «Юных мейсцінаў» не толькі па тэме, а самае галоўнае — па прынтцыпу вырашэння. Калі для першай характэрны ў некаторай меры энэпны рух падзей, ілюстрычнасць, то тут аўтар імкнецца палічыцца ў пэўнаагачны свет сваёй герояў. Да гэтага яшчэ вымушала і тая праблема нашай сённяшняй маралі, якая паказана аўтарам у аснову п'есы. На акім-жа канфіліце і ў якім ўзамадзейненні герояў вырашаецца гэта праблема? Дырэктар інстытута Сыркоў кідае сям'ю і жаніцца з маладой студэнткай Нінай Бахрушавай. Не варта дакараць аўтара, што ў драматургіі ён вельмі многа п'ес з падобнай сюжэтай сітуацыяй. Справа ў тым — дзеда чаго гэтая сітуацыя бяроцца ў якасці зыходнай пазіцыі. Было-б зразумела, каб, скажам, у сям'і Сыркова быў нейкі раскол, нягода, каб сям'я перашкаджала яго навуковай працы, творчасці. Нічога гэтага няма. Жонка Сыркова даволі разумная, разважлівая жанчына, сын добра вучыцца, стары бацька таксама жыве душа ў душу з сям'ёй Сыркова. Можна, Ніна вылучаецца чым-небудзь асаблівым, што не магло не звярнуць увагі Сыркова? Таксама не. Акрамя прывабнай знешнасці ў гэтай дзятцы чыны за душой нічога няма. Ёй проста патрабён бы добра забяспечаны муж. Што-ж звязала гэтых людзей? Ды нічога

(Працяг на 2-й стар.)

Прэзідыуму Акадэміі мастацтваў СССР

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Савецкага Саюза і Совет Міністраў СССР віншуюць акадэмікаў, членаў-карэспандэнтаў, навуковых работнікаў і супрацоўнікаў Акадэміі мастацтваў СССР і яе інстытутаў, усіх дзяткоў савецкага вышлячачага мастацтва з 200-годдзем Акадэміі мастацтваў СССР.

Акадэмія мастацтваў адыграла важную ролю ў развіцці нацыянальнай культуры нашай краіны. У Акадэміі мастацтваў фарміраваліся і пачалі сваю дзейнасць вялікія рускія мастакі і архітэктары: Александр Іваноў, Бажаў, Врудоў, Захары, Рапін, Сурыкаў, Васнецоў і іншыя. Ім створаны мастацкія творы, якія з'яўляюцца вядомымі ўкладам у скарбніцу духоўных багаццяў нашага народа. За два стагоддзі свайго існавання Акадэмія мастацтваў падрыхтавала шматлікія кадры таленавітых мастакоў і педагогаў.

За сорок год Савецкай дзяржавы ў інстытутах Акадэміі мастацтваў вырастае новае пакаленне мастакоў, якія аддаюць свае творчыя сілы і свой талент служэнню вялікай справе пабудовы камунізму ў нашай краіне.

У цяперашні час перад Акадэміяй мастацтваў СССР, якая аб'ядноўвае ў сваіх радах лепшых майстроў многанацыянальнага савецкага мастацтва, стаіць вялікая і адказная задку.

Акадэмія заклікае і на справе павінна стаць баявым навукова-тэарэтычным цэнтрам барацьбы за мастацтва сацыялістычнага рэалізму, моцнае свайёй камуністычнай ідэянасцю, праўдзівасцю, высокім мастацкім майстэрствам, непарунай сувяззю з жыццём народа.

Цэнтральны Камітэт Комуністычнай партыі Савецкага Саюза і Совет Міністраў Саюза ССР жадаюць Акадэміі мастацтваў СССР новых поспехаў у яе плённай дзейнасці на карысць савецкага мастацтва.

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КПСС СОВЕТ МИНИСТРОВ ССР

Наша вялікая Радзіма

Ад берагоў Ціхага акіяна, дзе першыя сонечныя праменні ласкава асвятляюць совецкую зямлю, да Балтыйскага мора, дзе за небасхіх павольна апускаецца военныя дыск сонца, ад поўднёных гор Каўказа да дэдыных скал Арктыкі — ад краю да краю раскінуліся неабмежаваныя прасторы нашай вялікай і любімай Радзімы. Мы сёння з гонарам гаворым, што наш чалавек праходзіць гаспадаром па сваёй зямлі.

Гаспадаром, уладальнікам свайго шчасця наш народ стаў у гістарычным 1917 годзе. З таго часу, калі пачалася новая эра ў гісторыі чалавечай мінула сорок год.

Лучы наваздадзены і гістарыі шляхам, ведучы за сабой працоўных, наша ленынская партыя перамагла многа цяжкасцей, вытрымала суровыя выпрабаванні.

У мінулым адсталая ў эканамічных і культурных адносінах наша краіна ператварылася ў перадавую і магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву. У параўнанні з 1913 годам валавая прамысловая прадукцыя Савецкага Саюза выраста ў 1957 годзе ў 33 разы. Па памерах вытворчасці прамысловай прадукцыі наша краіна ўжо даўно перагнала буйнейшыя капіталістычныя краіны. Перамога калгаснага ладу ператварыла Савецкі Саюз у краіну самаабароны і свядомы земляробства. У выніку заваяў сацыялізм і нас ажыццэўлена культурная рэвалюцыя. Наша краіна выйшла на адно з першых месцаў у свеце па развіццю навуцы і тэхнікі. Плённая праца совецкіх вучоных узбагаціла нашу Радзіму і ўсё чалавечы адкрыццямі і вынаходніцтвамі сусветнага значэння. Свечаннем гэтага — два пасланцы Савецкага Саюза, дзве зоркі міру, якія робяць свае паўгэты вакол зямлі.

Дзе жыватворная крыніца нашых поспехаў, у чым сіла нашай краіны? Нахціпель і арганізатар усіх поспехаў савецкага народа — выправаўная ў баях за шчасце чалавечы, слаўная Комуністычная партыя, створаная вялікім В. І. Леніным. Наша партыя — розум, чэсць і сумленне новай эпохі. Яна вядзе нашу вялікую Радзіму ад перамогі да перамогі.

Есць яшчэ і другая сіла, якая з'яўляецца залогам поспехаў і непераможнасці Савецкай краіны. Імя гэтай сілы — дружба народаў шматнацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы. Аб гэтым вобразна сказаў паэсар беларускага народа Якуб Колас у вершы «Роднаму краю і народу»:

Есць новая сіла ў Савецкай краіне
На радасць народам зямлі...
Нікто гэтай сілай яшчэ не валодаў,
І сілы такой не было.
Імя ёй — свабода і дружба народаў,
Друг верны праслаўленых нашых паходаў...

Непарушная дружба народаў Савецкага Саюза выйшла ў магутную сілу сацыялістычнага ладу. Яна нарадзілася і загартавалася ў грозныя гады рэвалюцыі і грама-

дзянскай вайны. Не выстаяў наш на-
стаўнік і праводыр В. І. Ленін.

У першы дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі ленынскім зваротам да рабочых, салдат і сялян было абвешчана, што Савецкая ўлада забяспечвае ўсім нацыям, якія насля-
дуюць Расію, права на самавызначэнне. Ажыццэўляючы ленынскую нацыянальную палітыку, Савецкая ўлада дала свабоду і роўнапраўе ўсім нацыянальнасцям. Разва-
гуўшы свае плечы, працоўны народ на-
прыгнаў наперад і ў гістарычным 1917 годзе
з таго часу, калі пачалася новая эра ў
гісторыі чалавечай мінула сорок год.

Лучы наваздадзены і гістарыі шляхам, ведучы за сабой працоўных, наша ленынская партыя перамагла многа цяжкасцей, вытрымала суровыя выпрабаванні.

У мінулым адсталая ў эканамічных і культурных адносінах наша краіна ператварылася ў перадавую і магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву. У параўнанні з 1913 годам валавая прамысловая прадукцыя Савецкага Саюза выраста ў 1957 годзе ў 33 разы. Па памерах вытворчасці прамысловай прадукцыі наша краіна ўжо даўно перагнала буйнейшыя капіталістычныя краіны. Перамога калгаснага ладу ператварыла Савецкі Саюз у краіну самаабароны і свядомы земляробства. У выніку заваяў сацыялізм і нас ажыццэўлена культурная рэвалюцыя. Наша краіна выйшла на адно з першых месцаў у свеце па развіццю навуцы і тэхнікі. Плённая праца совецкіх вучоных узбагаціла нашу Радзіму і ўсё чалавечы адкрыццямі і вынаходніцтвамі сусветнага значэння. Свечаннем гэтага — два пасланцы Савецкага Саюза, дзве зоркі міру, якія робяць свае паўгэты вакол зямлі.

Дзе жыватворная крыніца нашых поспехаў, у чым сіла нашай краіны? Нахціпель і арганізатар усіх поспехаў савецкага народа — выправаўная ў баях за шчасце чалавечы, слаўная Комуністычная партыя, створаная вялікім В. І. Леніным. Наша партыя — розум, чэсць і сумленне новай эпохі. Яна вядзе нашу вялікую Радзіму ад перамогі да перамогі.

Есць яшчэ і другая сіла, якая з'яўляецца залогам поспехаў і непераможнасці Савецкай краіны. Імя гэтай сілы — дружба народаў шматнацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы. Аб гэтым вобразна сказаў паэсар беларускага народа Якуб Колас у вершы «Роднаму краю і народу»:

Есць новая сіла ў Савецкай краіне
На радасць народам зямлі...
Нікто гэтай сілай яшчэ не валодаў,
І сілы такой не было.
Імя ёй — свабода і дружба народаў,
Друг верны праслаўленых нашых паходаў...

Непарушная дружба народаў Савецкага Саюза выйшла ў магутную сілу сацыялістычнага ладу. Яна нарадзілася і загартавалася ў грозныя гады рэвалюцыі і грама-

дзянскай вайны. Не выстаяў наш на-
стаўнік і праводыр В. І. Ленін.

У першы дзень Кастрычніцкай рэвалюцыі ленынскім зваротам да рабочых, салдат і сялян было абвешчана, што Савецкая ўлада забяспечвае ўсім нацыям, якія насля-
дуюць Расію, права на самавызначэнне. Ажыццэўляючы ленынскую нацыянальную палітыку, Савецкая ўлада дала свабоду і роўнапраўе ўсім нацыянальнасцям. Разва-
гуўшы свае плечы, працоўны народ на-
прыгнаў наперад і ў гістарычным 1917 годзе
з таго часу, калі пачалася новая эра ў
гісторыі чалавечай мінула сорок год.

Лучы наваздадзены і гістарыі шляхам, ведучы за сабой працоўных, наша ленынская партыя перамагла многа цяжкасцей, вытрымала суровыя выпрабаванні.

У мінулым адсталая ў эканамічных і культурных адносінах наша краіна ператварылася ў перадавую і магутную індустрыяльна-калгасную дзяржаву. У параўнанні з 1913 годам валавая прамысловая прадукцыя Савецкага Саюза выраста ў 1957 годзе ў 33 разы. Па памерах вытворчасці прамысловай прадукцыі наша краіна ўжо даўно перагнала буйнейшыя капіталістычныя краіны. Перамога калгаснага ладу ператварыла Савецкі Саюз у краіну самаабароны і свядомы земляробства. У выніку заваяў сацыялізм і нас ажыццэўлена культурная рэвалюцыя. Наша краіна выйшла на адно з першых месцаў у свеце па развіццю навуцы і тэхнікі. Плённая праца совецкіх вучоных узбагаціла нашу Радзіму і ўсё чалавечы адкрыццямі і вынаходніцтвамі сусветнага значэння. Свечаннем гэтага — два пасланцы Савецкага Саюза, дзве зоркі міру, якія робяць свае паўгэты вакол зямлі.

Дзе жыватворная крыніца нашых поспехаў, у чым сіла нашай краіны? Нахціпель і арганізатар усіх поспехаў савецкага народа — выправаўная ў баях за шчасце чалавечы, слаўная Комуністычная партыя, створаная вялікім В. І. Леніным. Наша партыя — розум, чэсць і сумленне новай эпохі. Яна вядзе нашу вялікую Радзіму ад перамогі да перамогі.

Есць яшчэ і другая сіла, якая з'яўляецца залогам поспехаў і непераможнасці Савецкай краіны. Імя гэтай сілы — дружба народаў шматнацыянальнай сацыялістычнай дзяржавы. Аб гэтым вобразна сказаў паэсар беларускага народа Якуб Колас у вершы «Роднаму краю і народу»:

Есць новая сіла ў Савецкай краіне
На радасць народам зямлі...
Нікто гэтай сілай яшчэ не валодаў,
І сілы такой не было.
Імя ёй — свабода і дружба народаў,
Друг верны праслаўленых нашых паходаў...

Днямі ў вёсцы Клоўс Гараднянскага раёна Чэрнігаўскай вобласці, на мяжы трох братніх распубілі, адбыўся мітынг прывесаны 40-й гадавіне Савецкай Украіны.
На задку: калгасніца-украінка Анастасія Швец з хлебам-соллю сустракае беларускага калгасніка Луку Цяцянкова.
Фотакроніка БЕЛТА.

Аб мерапрыемствах, звязаных з 200-годдзем юбілеем Акадэміі мастацтваў СССР і правядзеннем у г. Маскве Усеаюнаўскай мастацкай выстаўкі

У сувязі з 200-годдзем Акадэміі мастацтваў СССР і правядзеннем у г. Маскве Усеаюнаўскай мастацкай выстаўкі, прывесанай 40-годдзіў Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі, Совет Міністраў СССР вырашыў правесці наступныя мерапрыемствы:

устанавіць два залатыя і пяць сярэбраных медалюў, якія будуць прывесаныя штогод Акадэміяй мастацтваў СССР за стварэнне лепшых твораў вышлячачага мастацтва;

устанавіць дзесяць залатых і дваццаць сярэбраных медалюў за лепшыя творы, прадстаўленыя на Усеаюнаўскай мастацкай выстаўцы, прывесанай 40-годдзіў Вялі-

У дні канікул

У дні школьных кані

Яшчэ адна сустрэча ў Маскве

(Беларускі майстры мастацтва—удзельнікі Усесаюзнага фестывалю тэатраў, ансамбляў і хораў)

Знаеш, ніколі музычныя жыццё Масквы не было такім інтэнсіўным, хваляючым, рознастайным, як у гэтых годзе. Не паспелі яшчэ згладзіцца ў памяці сустрэчы на VI Сусветным фестывалі, які зноў масквычцы прымаюць у сталіцы дарагіх гасцей — удзельнікаў агляду талентаў нашай краіны — Усесаюзнага фестывалю тэатраў, ансамбляў і хораў, прадастаўляючы майстроў мастацтва рэспубліцы, якія паказваюць у сваіх урочышчах канцэртныя праграмы, прысвечаныя вялікаму святу Кастрычніка, дасягненні за сорак год. Многія новых калектываў, імёнаў, твораў паявілася на масквоўскіх фестывальных афішах, і знаёмства з імі мела вялікую цікавасць для аматараў музыкі. Але яшчэ больш цікава, бадай, было сустрэцца са старымі знаёмымі, паглядзець, як развіваюцца іх мастацтва, чаго яны дасягнулі, а што, магчыма, і страцілі. Менавіта такое пачуццё было пры сустрэчы з гасцямі з Беларусі.

Пра музычную творчасць і выканаўчую культуру дзецюка мастацтва Беларускай ССР масквычцы маюць дастаткова поўнае ўяўленне. Перш за ўсё, некаторыя памятаюць яшчэ першую дэкаду Беларускага мастацтва і літаратуры. Опера «У лясках Палесся», «Міхась Падгорны» і балет «Салавей» пераконвалі ў тым, які талентны скачок зрабіла менш чым за 25 год музычная культура рэспублікі, якая да рэвалюцыі не мела прафесійна-навуковых кампазітараў, нацыянальнай оперы, сімфоніі.

У пачатку 1955 г., у дні другога дэкаду Беларускага мастацтва і літаратуры, талентаў прадстаўнікі народа, якія загартаваліся ў суровым выпрабаванні вайны, паказалі сваё ўменне ўплываць на стварэнне новых мастацкіх каштоўнасцей, паспяхова развіваючы сваю культуру.

Многія удзельнікі дэкады запаміналі талентныя тэатральныя оперы і балеты, самадзейныя і асабліва цікавыя выдатныя, якія Беларускі народны хор пад кіраваннем Г. Штовіча і Дзяржынскага хор БССР, цяпер перайменаваны ў Дзяржынскую акадэмічную калелу.

Калектыв пад кіраваннем Р. Шырмы наста гасцяваў у Маскве, і заўсёды яго канцэрты сустракалі тут з вялікай цікавасцю. І востры гэта калектыв зноў у Маскве — ён удзельнічаў аднаго з канцэртаў Усесаюзнага агляду і ўрачыстай праграмы «Мастацтва Беларускай ССР». Праграма канцэрта капаля да дастаткова шырокай, каб зрабіць больш-менш грунтоўныя вывады. Што можна сказаць пра гэты калектыв? Высокае майстэрства спявання а капела, тонкая інвасіроўка, выразнасць дэкадаў, крыхалішчэ чыстая строю — усё гэта яго надзвычайна якасці. У зблодах лірычна канцэнтраваных хор гучыць мякка, задушаюча, у драматычна напружаных момантах у яго спяванні паўляецца фарсироўка (асабліва ў групе сапраўна). Пры вонкава вельмі стрыманай ма-

неры спявання, артысты капаля ўмеюць перадаваць і тонкі народны гумар песьні, і вялікі смутак, і лёгкасць, і героіка-патрыятычны парыв. І усё гэта робіцца без напіску, без утрыроўкі, без вонкавага эфекта — спакойна і строга. І яшчэ адна выдатная якасць — ўменне хутка пераключацца з аднаго на строю на другі, пераходзіць ад смеху да смутку, ад светлага сузіральнасці да героікі. Пераможна слава Маскве — сталіцы краіны ў песьні А. Туранкова «Дняпро», якой адкрылася праграма канцэрта капелы, дэкада чутнае шпаленне сонна, а затым інтанацыя закляк, звязаная з герцагінамі вобразамі ў песьні-бададзе А. Ленскага «Сонны шумяць», краўдальна-праста народнай песьні «Сонейка» (можна было-б працягнуць гэты пералік) — усё гэта хвалявала і крунала слухача.

І ўсё-ж некаторыя моманты, якія раней не заўважваліся ў творчым жыцці капелы, здаліся непрыемнымі. Памятаецца, у дні дэкады друк адзначаў, што Беларуска кампазітары неадтактова дапамагалі хору. Гэта можна было зазначаць і цяпер. Але талды ў рэпертуары калектываў былі складаныя хоры кампазітараў-лаўдзікаў. Цяпер у класічнай літаратуры ў праграму былі ўключаны толькі «Уздох сонца» С. Танеева, дэкада качуць, выкананы неадтактова, свабодна з тэхнічна бок, хор Часнакова «Сялішча зорка», які афіцыйна не адносіцца да рускай класічнай каравой літаратуры, але аўтэнтчна адлюстраввае ўзор харовага пісьма. Канцэрт была ўключана дэкада вялікай колькасці народнай песьні, і гэта, вядома, складала асноўную частку праграмы. Але, думачка, часам гэтыя народныя песьні ў апрацоўках кампазітараў (многія з іх рабіў А. Копасяў) страцілі рысы той прастаты, непарэзанасці, якая заўсёды ўласціва народнаму мастацтву, і набылі нейкі саломны, сентыментальны характар. Такія нумары, як апрацоўка Копасевым народнай песьні «Зорка», стараліся вельмі «на сонках Манчжурый», абласці харавы пераказ «Калыханкі» Монарэта дэкада пазыўна хору выконвае функцыі струнчых інструментаў, імітуючы іх гучнасць, лягчы дахольдзя да шырокага слухача, чым скідаюцца класічныя ўзоры харовага пісьма Чайкоўскага, Танеева, Гендэля, таго-ж Монарэта і г. д. Але, вядома, больш правільна прымушваць гледача да лепшых узорам музычнага мастацтва, прычымпаляць яму густ, а не зніжаць свае мастацкія патрабаванні. Тым больш, што кіраўнікі капелы — выдатны музыкант, высокі прафесіянал, які заўсёды праяўляў свае мастацкія патрабаванні. Ды гэты лёгкі каб заўважыць і ў канцэрце, пра які ідзе гутарка, у выразнай Беларускай народнай песьні «Павей, ветрык», у канцэртнай па фарбах закарпацкай народнай песьні «Вэрхавіна» (апрацоўка ўжардаўскага кампазітара Д. Задора), у хорах Шабаліна «Жаваранкі» і «Маліла байца».

Масквоўскія гледачы ўбачылі на ўрачыстым канцэрце многа знаёмых удзельнікаў дэкады, лаўрэатаў VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў і Усесаюзнага конкурсу фестывалю моладзі ў Маскве.

Гаворачы пра акадэмістаў, трэба перш за ўсё ўспамінаць народнага артыста Беларускай ССР І. Балочіна. Выкананне ім у канцэрце раманса Надзіра ад оперы Бізе «Шукальнікі жемчуга» проста магло выклікаць заўважэнне ў самага маладога і поўнагалосага спявака.

Вось К. Кудрашова. Першы раз выступленне ў Маскве ў партыі Алесі ў оперы «Дзяўчына з Палесся» Я. Шкочыга выклікала да гэтай спявачкі сімпатыі. Але талды было цяжка прабачыць, што праз некалькі год яна стане такой прафесіянальна маднай артысткай, будзе так свабодна і неспрыманна выконваць цяжкае ўрочышце ў оперы Вэрдзі «Аїда».

Нажал, няўдалы быў у канцэрце партнёр К. Кудрашова — Г. Дамітрыў, з ім яна спявала дуба ў оперы «Аїда». Я вельмі добра памятаю Г. Дамітрыва ў дні дэкады — наспелага, няўзрунага Ленскага ў оперы «Еўгеніі Онегіна». Талды гэта была, здаецца, першая буйная роля маладога артыста. І хоць у паказе Дамітрыўскага вобразе Ленскага было шмат недахопаў, але пакуль-ляў мяккі, лірычны голас спяваў і шырачэ, маладая пасрэднасць, у працятніні ім ролю свайго героя. І раптам Г. Дамітрыў — яра вымудлены дэкада тэатр — спявае драматычна партыю Радамеса! Натуральна, яго тут не чакае ўлада: голас гучыць вельмі напружана, востра, без усялякіх фарбаў, да таго-ж сінхронна паходным артыстам вельмі напружана, бо ён думае, вядома, аб іжаскасы партыі. А шкалі! Першае выступленне Г. Дамітрыва ў Маскве было абаяльным!

Не вельмі паравала і Т. Шымко, якая спявала раманс Лукаса «Фіалкі» і арыю Сянярачкі з аднайменнай оперы Рымскага-Корсакава. Яе лёгкая лірычна сапраўна прагучала не так прыгожа і яра, як чакалася ў адпаведнасці з «заўкай», зробленай у свой час спявачкай у партыі Талян Лынай.

Затое ўмянялася, умуж, нельга майстэрства, выраста прафесіянальная культура салястаў оперы А. Генералава, які асабліва выразна спяваў арыю Рыгалега ў оперы Вэрдзі. Усё ёсць у гэтай спявацы — і добрая вакальная дазвення, і музыкасць, і сінхронна прырабасць. Нельга было не параваліцца і поспехам яшчэ двух маладых артыстаў — Л. Бражніка і Т. Ніжнікавай. Хоць абодва яны маюць ужо ганаровыя званні, але творчы стаж іх параўнальна невялікі, і яны, вядома, яшчэ зусім маладыя. Аднак гэта не перашкаджае гаварыць пра іх, як пра спявакоў, якія валодаюць вакальным майстэрствам, умеюць выконваць тэхнічна дакладна, чыста і выразна. Вельмі прыемна, што артысты праспявалі народныя беларускія песьні: Т. Ніжнікава — сумную, задушную «Ой, не кук-

куй, зязюленька; Л. Бражнік — жартоўную «Песню старога халасцяка».

З Беларускай песенным фальклорам пазнаёміла нас ярака выканаўца народных песьняў С. Гулевіч — лаўрэат VI Усесаюзнага фестывалю моладзі і студэнтаў. Што вельмі прыемнага ў манеры спявання гэтай артысткі — яна не падрабляеца пад «народны» характар спявання адкрытым «белым» гучам, а спявае сакавітым грудным голасам. І трымаецца Гулевіч на сцэне вельмі проста і прыемна, не «заігрываючы» перад гледачамі.

А якое багатае песеннае мастацтва Беларускага народа і як многа ў ім агульнага з рускім і ўкраінскім фальклорам: такія-ж шырыня і напэўнасць лірычных мелодый, такі-ж лёгкі, бліскучы гумар жартоўных песьняў, такія-ж названія заўважымых танцавальных рытмаў, шмат блізкага і ў саміх інтанацыях. Але ёсць адна рыса, якая дае магчымасць адрозніваць беларускі песенны фальклор, — гэта стрыманасць, мяккая лірычнасць, пазычанасць.

Вось спявае лаўрэат VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў — жаночы вакальны актёр Беларускага дзяржаўнага народнага хору — песьню «Рабіначка» ў апрацоўцы кіраўніцы хору Г. Штовіч — выдатнага музыканта і этнографі. Колькі ў гэтай песьні цэльна, дэкада чыстых пяшчотных пачуццяў і перажыванняў! А якім тонкім іскрыстым гумарам прасякнуты «Частушкі пра Сярожу» (апрацоўка Папаласкага). Актёр спявае ў ішай манеры, чым С. Гулевіч, — у яго прырабасць і адкрыты, рэзкі гучыцца, але толькі ішай раз, асноўным-жа усё нібы разказваеца ўвайгоўска, так, як гаварыць паміж сабой дзятчата на вясельлях.

І калі гучыць «А ў полі вярба» ці «Чарнушчак», якія спявае С. Гулевіч, калі з тонкім гумарам разгывраюцца песьні-сэнкі «Выдалілі мяне заўжэ», «Частушкі пра Сярожу» ці танцавальная сэнкі «Лянок», калі стракатна андэракі мільгаюць у імкльвай віхуравай «Беларускай польцы» ці традыцыйнай «Лявонісе», здаецца, прысутнічае не ў канцэрты залы, а на вясельным народным свяце.

Так, багата талентамі Беларусі, і талентамі самымі рознастайнымі. Зольны скрыпач Л. Гарэль, вельмі зольная піяністка Е. Эфрон, якая сьпявала фартэпійныя цыкл «Фантастычныя песьні» маладога Беларускага кампазітара Я. Глебава, выканаўца на народных інструментах В. Бурковіч і Н. Шмелькін — лаўрэаты VI Сусветнага фестывалю і іш. Нават простага пераліку удзельнікаў канцэрта дастаткова, каб адуць, як умоваўца, квінтэ, развіацаца, мучнае з кожным годам музычнае мастацтва Беларусі, каб множача, растуць яго творчыя сілы і яго упэўненасць і выразнасць пачынаюць прадстаўнікі старажытна пакалення крочыць талентавіта моладзь.

М. ІГНАЦЬЕВА, Масква.

Спадчына Алеся Дудара

Алес Дудар (Аляксандр Аляксандравіч Дайлідовіч) — адзін з вядомых беларускіх пісьменнікаў. Яго вершы ўнеслі ў беларускую паэзію свежы струмень, мададосць, рэвалюцыйную тэматыку.

Нагадаўся Алес Дудар 24 снежня 1904 г. у саміх Беларускага селяніна на Мазыршчыне, у песьні Новавасілі, непадалёк ад м. Капаткевічы. Затым сям'я пераехала ў Лухавічы, дзе бацька працаваў на чыгуначу. У 1916 г. уся сям'я была эвакуіравана і некаторы час знаходзілася ў г. Казлове (зараз г. Мічурнінск). Сярэнюю школу Алес Дудар скончыў у Мінску ў 1921 г. У сваёй аўтабіяграфіі ён піша: «Вершы пішу з 1921 года. У «Малодзіку» — з дня яго заснавання. Пабыўа ў ўсіх гарадах Беларусі — асабліва дуго ў Віцебску і Палонку... Комсамолца. З паэты асабліва люблю Купалу, Чарота, Есеніна і Маякоўскага».

Алес Дудар у 1925 г. выпускае тры кніжкі першаў: «Беларусь бунтарская», «Сонечнымі сьцежкамі» і «Шанхайскі шок». Беларусі ў Дудара паўстае ў новых вясняных фарбах. У яго вершах жыццё вольнае, вясёлае і светлае рэспубліка. Крытыка прычымпаля стурала дэкада пачынаюць творы. Напэўнасць, лірычная чыстота, багатае мовы — востры вызначальны зборнік першаў А. Дудара.

Паэма Алеся Дудара «Шанхайскі шок» была значна з'ява ў беларускі літаратуры. Яна прысвечана нараджэнню Кастрычніка. І тут у зыркнім святле гэтай веліпапнай паэмы Алес Дудар падае панараму жыцця далёкага ад Беларусі пролетарскага Кітая з яго барацьбой за вызваленне ад англа-амерыканскіх каланізатараў. У свой час паэма мела вялікае выхавальнае значэнне для нашай моладзі і па сіле мастацкага адлюстравання ставілася ў адзін рад з лепшай паэмай тых год — «Восмя на вогнішчы» Міхася Чарота.

Алес Дудар піша: «...А сёння ўздым лятуценняў вевакення сон пакарку і навокалі імені — Ленін — сабіраюцца бунтары...»

Чуеш, фанфары грывяць пад Шанхэем, пачырванела вада ў Хоан-Хо — рэцэпа зары на спатканне кітайскай вясня дэкада...

Бадай, кожны год малады паэт выдае новую кніжку: у 1926 г. выходзіць зборнік першаў «І заласціей, і стабей», у 1927 г. кніга апаваднанняў «Марсельса», у 1928 г. зборнік першаў «Вежа», пасля — паэмы «Вайна за мір», «Слуцак» і шэраг ішых. Асобна стаіць прыгоднікі раман «Ваўчаняты», напісаны разам з А. Александровічам і А. Вольным.

Поспехі і буйны рост Беларускай савецкай літаратуры і ідэйна барацьба на культурным фронце прыцягвалі ўвагу Дудара, які актыўна выступаў у таліне крытыкі і літаратуразнаўства. Ён выступаў за артыкуламі на актуальных тэмах літаратурнага жыцця, друкава артыкулы на старонках часопісаў «Полы-

мя», «Малодзік», выдае кнігу «Пра літаратурныя справы».

Алес Дудар быў вядомы на Беларусі не толькі, як паэт, празаік і крытык. Многа ўвагі аддаваў ён і перакладам з рускай і нямецкай мовы. Ён быў перакладчыкам на беларускую мову «Еўгеніі Онегіна» Пушкіна, «Дванаццаці» Блока, «Партыёт» Белменскага, «Самі» Тіханова, «Фауст» Гёте і «Вільгельм Тэль» Шылера.

Памёр Алес Дудар 25 лютага 1946 г.

Паэт прайшоў складаны творчы шлях. У яго былі зрывы, памылкі, але паэтычны пошук пісьменніка быў заўжды накіраваны ў будучыню. Ён напісаў творы, якія вызначылі рэвалюцыйна-ідэальную тэматыку, узбагачалі савецкую мастацкую культуру. Ярака патрыячнае слова Алеся Дудара, яго звані голас увайшоў у скарбіну Беларускай савецкай паэзіі.

С. БАРКОЎСКІ.

З паэмы „Слуцак“

Вам, што здолелі Слуцак па-новаму вырасіць, разгарнуўшы звычайныя годы ў жыцц, нам скаладоў я словы захавання і шырачэ, слухкі большэвікі.

З украінскіх стэпаў ці з Сібіры далёка, ад Дняпра ці ад Німана прыходзілі вы — вышлі наперад жалезнымі крокамі, не шкадуючы галавы.

Вы ішлі бэ ватанія, крутыя, упартыя, на бандыцкі абраз, на балютную твань, вы жылі баянымі загадамі партыі. Хто з вас сіа шкадаваў!

Вас не страшыла нават магла вільготная, вы за справу бэ росчына аддавалі жыццё — толькі ў сэрцы гучо і кіпела грывотнае большэвіцкае пачуццё.

Ажымаюць у сэрцы суровай пшчоты чатырнаццаць замучаных партызан І імён Маханавы і Ферантэава — новай Слуцкім рань.

Не памёрлі ў вас думкі забітых, замучаных, вы толькі далей закікалі жыць. Каля тэла ў бандыцкай нявысіці не схіляліся вы.

За навісавы плаці вы жорсткай нявысіці смертаосным ударам канчалі вы бой, і зніжышыся, ворагі ваши зніліся пад магнутаю вахай рауцы.

Члены слухай арганізацыі КП(б)Б, забітыя ў бойках за новы Слуцк.

Усе куткі запаалі сваім захаваннем вы, і адданыя сёнае думкі зарок, правяраі і мэралі думкамі Леніна кожным ўздох, кожным крок.

Вы крышлі зямлю, гуртавалі, збіралі, ваявалі за хлеб, ураджаі жыці. Ваши грудзі ў змаганні пажарам палалі, вы-жылі наперад усіх масіяў

і колераў, як калісь на Дзенькіна і Калчака, нас надзіла на зябіла, ворыва, поліва дэяржэтыя ЦК.

І не чулі вы жалю на юнацы страчанай, не глядзелі, як спылцаца дзён белы свет, і жыццём, і каханнем, і пшчотыау быў для вас партыёт.

А юнацтва ізноў, нібы фенікс!) вяскава, адраджалася з попелу і жыло, і шліло. І пад сімнім скронямі — кроў камсамольская, і ў вачах незміркаючае святло.

Загартаваны мускулы леныскай швэрдасцю, ў сэрцы энтузіязм б'юцца рукавікі. У вас жыць рэвалюцыя вечная моладасць, слухкі большэвікі.

Мінес—Слуцк. 1932—33 г.

*) Фенікс — міфічная птушка незвычайнай прыгожасці; яна, згодна легенды, ніколі не памірае, але загінула сама сабе ў сваім гнезядзе і адраджалася зноў з попелу.

КОМСАМОЛКА

Закубіліся над рэчкаю асіны — кошыц пень у зялёную ваду... Паглядзі, матуля, вечар які сіні — а ўсё роўна на вярчоркі не паду.

Шэфы з гораду прывезлі падарункі — для ячэйкі шмат прывезлі кніг... А партреты... А плакаты і малюнк... З роду ты не бачыла такіх.

Хай дэдуцкі хоць да раніцы гуляюць, — нам даклад сёгоння робіць аграном.

Скажа, як палешчык ураджаі, Як змаганца з сушай і дажджом.

А па сходах сабаромса дружным хорам. Песню буйную нікому не спыніць. Ах, як палым лёгка хадзіць у Ягора. І таліянка як Ягорава звінціць.

Закубіліся над рэчкаю асіны, пень кошыца ў зялёную ваду. Закачэся вечар шікі, сіні. Я, матуля, на вярчоркі не паду.

У н е с ц і я с н а с ц ь

В. Крассоўскі ў артыкуле «Мова любіць дакладнасць» («Літаратура і мастацтва» № 100 ад 18 снежня 1957 г.) адзначае бытаннасць у напісанні прозы, імён і імен на баньку, якая існуе ў нашым друку. Цяпер, у сувязі з унясеннем частковых змен у беларускі правапіс, гэтай бытаннасці будзе пакладзены канец. Але ці поўнасцю?

«Руска-беларускі слоўнік», выдадзены ў 1953 г. Інстытутам мовазнаўства Акадэміі навук БССР. Натуральна, цяжка разлічыць на перавыліненне яго ў бліжэйшы час — для гэтага патрэбна не маляды тэрмін. А востры вылучылі невялікі арфаграфічны слоўнік, што ахапіў бы пераважна тыя словы, на якія распаўсюджваюцца частковыя змены Беларускага правапісу, можна і трыба.

ПРА САМАЕ ГАЛОЎНАЕ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

асаблівага. Сяркова проста прывабіла дэкада маладосці, а Ніне надасучыла жыццё на стымдэні. Бывае тал у жыцці? Бывае. Але кожны такі жыццёвы факт можа стаць асновай п'есы толькі талды, калі драматург узімае яго да мастацка-філасофскага абгулявання. Інакш ён застаецца звычайным жыццёвым выпадкам, якім, па сутнасці, і застаецца гісторыя Сяркова і Ніны, бо акрамя простага папучання, ях дзрона, калі сталы чалавек рабурба саму, паквапіўшыся на прыгожую дэкада, у гэтай гісторыі нічога няма. А магло быць, каб Сяркову сапраўды неабходна было глыбокае пачуццё, якое яму, можа, больш за ўсё не ставала ў жыцці. І ён мог, безумоўна, памыліцца, пакахаўшы Ніну. Пакуль-жа ў яго такой патрэбы няма, і каханне яго нічым нельга апраўдаць, акрамя звычайнага, выпадковага захавання.

У п'есе А. Гутковіча ёсць вельмі прывабныя якасці. Іна ў лепшым сэнсе слова сціпаніца. Сякот развіацаца напружана, цікава, вельмі востры пасоёныя сітуацыі, ёсць цікавыя характары, але ўсё гэта добра, калі ў аснове ляжыць глыбокі і правільны канфіліт.

І ў п'есе «Абруч» В. Сухарукава можна знайсці цікавыя сціпаніцы якасці, што само па сабе вельмі важна. Але зноў-такі асноўны канфіліт гэты п'есы развіацаца не па галоўнай магістралі. Спачатку ўсё ідзе добра. Выпадак з Дамітрыў, па недакладна якому работаму была нанесена цяжка траўма, усакульнуў усю сям'ю Бурваых. Кожны падумаў — ці знайшоў ён сваё месца ў жыцці? Ці кожны прапуце так, каб прыносіць не шкоду дзяржаве, а карысць? Здалася-б, па гэтай лініі і пачуццё нарастае падае п'есы. Але нечакана яны збочылі. Дачка Бурваа Волга чамусьці інкінула на свайго мужа Юрыя, які настаяў на звадненні Дамітрыя з завода. Яго вельмі крыўдна стала з брата, якога Юрыя быўшым не заслужыла зневага. Паміж Волгай і Юрыём пачаўся разлад. Яго скарсціла пусты, ніка-

чэжны чалавек Эдуард Манільскі, які калісь падабаўся Волзе, Манільскі падгавароўе Волгу пахаць з ім на курорт, і ўсё ў п'есе зводзіцца да таго — паедае Волга з Манільскім ці не? Вацька, вядома, дакарае Дамітрыя за яго лёгкадумнасць, Дамітрый вяртаецца пагаджаюцца ехаць праправаць у калгас па сваёй спецыяльнасці, малады брат Дамітрый Валерый едзе на паліну, але ўсё гэта адійшоў на другі план. Першым-жа пытаннем аўтар міжволі паставіў: кіне Волга Юрыя ці не? Паедае яна з Манільскім на курорт ці адумаецца? А справа не ў гэтым. П'еса-ж не аб Волзе і Манільскім. Зольны, з сур'ёзнымі задаткамі драматурга В. Сухарукаў пайшоў пакуль што па лініі найменшага супрацьлежання: на сітуацыі традыцыйнага трохкутніка Юрыя —Волга—Манільскі проста дагчыць вольна скончыць п'есу, у той час, як у ёй закладзены вельмі багаты магчымасці цікава і зместоўна разгарнуць асноўны канфіліт.

Такі-ж трохкутнік спякуіць і С. Кужальнага. Герояня яго п'есы «Песня на руінах» архітэктар Наташа вышліла за мужам з журналіста Таміліна. Неўзабаве Тамілін дазнаецца, што ішчэ да замужжа за Наташай увайшоў нейкі Шакаладаў. Ён знайшоў пісьмо Шакаладава да Наташы, калі тая была ўжо замужам. На працягу ўсёй п'есы мы бачым пакуты рэзунсіі бэхарактарнага і базьольнага Таміліна. Яго пакуты выклікаюць не спагаду, нават не жал, а проста непавагу, настолькі ён дробны і мізэрны чалавек. І наўрад ці варта было прымушваць яму цэлую п'есу. Здарылася гэта, магчыма, таму, што С. Кужальны некай штучна іваліваў сваёй герою ад іх карысна-грамаскай працы. Прада, кожнаму персанажу п'есы аўтар даў прафесіянальную прыналежнасць. Сярод іх — журналіст, урач, філосаф, архітэктары, афіцеры, але калі-б яны былі, скажам, гусарамі, земскімі чыноўнікамі, фармантамі — ад гэтага ні канфіліт, ні сюжэт ніколі не змяніліся-б. Не змяніліся-б нічога і калі-б дата напісання

п'есы была абзначана не 1957, а, напрыклад, 1897 годам — настолькі абстрактныя чыны час. У п'есе толькі адна карціна, у якой дэкада адваецца ў рэдакцыі. Але яна выгладзе механічна ўстаўленай. Тое, што адваецца ў ёй, магло быць не абаякова ў рэдакцыі.

Пра п'есу С. Кужальнага доцэцца знарок гаварыць больш рэзка, каб у далейшым палараціць маладога і таксама зольнага аўтара ад самай злавеснай неапекаі — жыццё кніжнымі асацыяцыямі. Калі задума і героі вырастаюць з жыцця, талды яны і жыццё поўнакроўна, рознабакова, бэ пададу на асабістае і грамадскае, бо талды другое спалучаецца ў іх арганічна, тое і другое ў іх — непададзена.

Наколькі вялікае і рашаючае азначанне мае правільны выбар канфіліту можна меркаваць ішчэ і па такіх п'есах, як «Неба гудзе» Р. Раманова і І. Клаза і «Дэзерцір» Я. Панава.

Гэтыя п'есы адрозніваюцца ад усіх астатніх і па тэмах, і па матэрыялах, а самае важнае — па сваіх канфілітах. Адрозніваюцца яны ўжо адным тым, што канфіліты іх вырастаюць не ў іштмных галюнах людзей, а з творчай працы, у партызанскім падполлі.

Тут хоцэцца асабліва ўважліва прасачыць за ўзнікненнем і развіццём канфілітаў. У першай з гэтых п'ес — «Неба гудзе» — канфіліт акрэслены даволі выразна. Галоўны авіякструктар Дзяха выпрабавае свой новы верталёт. Лётчык-выпрабавальнік Яраш не даводзіць да канца мінімум неабходных выпрабаванняў, бо машына ў паветры не па ішчэ паказачыма вытрымала рэжым.

Што-ж, гэта можа быць з кожнай новай машынай і з кожным лётчыкам. Выпрабаванні і праводзіцца дэкада таго, каб выявіць усе недахопы новай канструкцыі. І калі яны выяўляюцца, лётчык, як правіла, дэкадацца да ведама канструктара, які пасля гэтага выпраўляе выяўленыя недакладнасці канструкцыі. Із ішчэ было-б, каб, напрыклад, канструктар не паверыў лётчыку і зноў паслаў яго на выпраба-

ванні, якое пагражае-б

Ад роднае зямлі, ад гоману бароў...

У 1904 годзе, напярэдніх вясіліх паўдзень, што працуваліся неўзабаве, Якуб Колас усклікаў а болей за свой прынажыны парскім самаўладствам народ: Не шукайце кветак у полі, Бо вясня к нам не прышла.

Гэтым ён імкнуўся выгумачыць, чаму не трэба пытаць і прасіць у яго светлых песень. У родным краі—у сумных вёсках, на шляхах са збудзенымі крыжамі паабалад, на палях, залітых потам заняволеных аблажодзеных людзей працы,—нараджаліся песні. Але ў іх было столькі смутку, што Уцякаў-бы, бег, злацеша, Сам не ведаеш куды.

Але грэмнала бора 1905 года, і малады вясковы настаўнік паступова пачынаў разумець, што настане час, калі трэба шукаць кветак. У верхніх, якія ён толькі-толькі пачаў друкаваць, створаныя доўгімі зымовымі вечарамі, кароткімі летнімі начамі, у асеннюю непагадзь і пад вясновым сонейкам, пачынаюць правівацца іншыя настроі.

Устаньце, хлопцы, Устаньце, браткі! Устань ты, наша старана! Ужо глядзіць к нам на палаткі Жыцця новага вясна. Ці-ж мы, хлопцы, рук не маем? Ці-ж нам сільм бог не даў? Ці-ж над родным нашым краем Промень воли не блішчаў?

З таго часу харона было-б шукаць з паэта вершаў, падобных на некаторыя першыя спробы пара. Не трапляліца і не нудны думкі аб тым, каб бегчы самому на маветама куды. Паэт пайшоў на заганіны з нудой і бядой, стаў актыўна шукаць і прычыны. Кожны, на першы погляд нават чыста пейзажны, верш папарадкаў ваўся адзінай мэце—аддобраваць, прааналізаваць жыццё народа, выявіць прычыны, кароны сацыяльнай несправядлівасці. А ў аналізе працуваўся выразна адказа, на якіх шляхах трэба шукаць выйсця да лепшай долі.

У такіх абставінах складалася ээтычнае credo паэта. Яно звязана перш за ўсё з усведамленнем таго, што кожнае слова павіна быць шчырным, праўдзінным. Дай бог шчасця вам і долі Усім, хто слэзы праліваў, Хто у белым, родным полі Зерне праўды засяваў!

«Зерне праўды»—тое, чым тлумачыцца факт, што коласавыя паэзія а самага яго ўзнікнення чужымі былі формалістычныя практыкаванні—хвароба, уздзіццая многім, у тым ліку і прагрэсіўным паэтам таго часу.

І гэтыя настойлівыя пршкі праўды вяліся зьдзя таго, што Наша праўда нам паможа—Блісьце нам святло ў аконні! Тое, што трэба нам, дадзена нам, Наўраі ці праба тлумачыць, Каб спявалі песні воли, Даржыць жалезны плуг,—

вось зьдзя чаго патрэбна святло, і яго будзе толькі тая, калі «неба ўваліх-нешца!»

«Мыслі праўды, дух свабоды, волюны наш народны дух»—такія патрэбаваны да прадмета паэзіі аформіліся ў паэту ўжо ў 1907 годзе. Гэтыя праўды, свабоды, волюны дух не былі ў паэты-дэмакрата паянцямі абстрактнымі, яэ, скажам, у многіх моных у той час паэты-сімвалістаў. Апошнія ў аны і твэ-ж мяхі ўлівалі роўнае віно, кожны па-роўму разумючы «спраўду» і «волюны дух». Колас-жа адказа і паслядоўна выказваў свае ээтычныя погляды, называючы канкрэтных душпелюў народа, душпелюў рэвалюцыі, матугна хвалі ягоў узняла да жыцця і яго, Коласав паэзіі. Ён смега гаворыць: «не верддору ніколі: «не будзе нам жыцця, ні паюны не перавешаць»; «Архірэй нп Міхайл Турарскі і Мінскі чорны (отні толькі мін...)» У паэты-рэвалюцыяна былі канкрэтыя мшны, па якіх ёў ён без прамоху.

Такая, у значнай ступені выразная, акрэсленасць ідэалаў сама по себе дадала сілы коласавы паэзіі з самага пачатку. Адна гэтую сілу ўзмацняла і тое, што паэт быў верны не толькі ідэала-

Нататкі аб вытоках творчасці Якуба Коласа

і рэвалюцыйных мас, але і народнай юрме яе выражэння. Апошняя заўбеды заблажала яго творчасць да чытача. Святомае імкненне да народных вобразаў, матываў, вымўленчых сродкаў надавала надвычайную яснась месцу яго песень, вершаў, паэм.

Успомнім, што А. М. Горкі ў лісьце да М. Кацюбінскага, адзначаючы, што Купала і Колас «спроста пішуць, так ласкава, сумна, шчыра», у той-жа час падкрэсьліў: «Нашым-бы крыху гэтых якасьцей». Тут Горкі арабў выразыны лагічны насьце на выключнай самастойнасці творчасці Коласа, як і Купалы з самага яе пачатку. Гэтая творчая самастойнасць грунтавалася на россыпах скарбаў беларускага фальклору, на матэрыяле рэаліснасці, якая акружала паэта. Праваы рэаліснасьці, асэнсаваныя з рэвалюцыйных пазіцый і выражаныя пры дапамозе сродкаў народнай паэзіі,—вось да чаго, на нашу думку, павіна быць скіравана пільная ўвага «коласазнаўцаў».

Колас—паэт надзвычай арыгінальны, неўзурны. І, гаворачы, напрыклад, аб публічных агудных рысах Коласа і Шаўчэшка вярта, думаецца, мець на ўвазе перш за ўсё не тыя суадзеньні вобразаў, рытму, радкоў, якія сустракаюцца ў творчасці паэтуў. Гэтых суадзеньняў магло і не быць. Важна другое—аб'ектыўная агульнась—гэта значыць, у кожнага з паэтуў поўнае зліцьце думкі і пачуцця, актыўныя адносны да сучаснасьці, выкрывальны пафас, вострая пастановка пачынаю а правах асобы чалавека і яго лёсе, пластычнась вобразаў, выключнась сістэмы, атчожаны стыль. Важна падкрэсьліць той момант, што кожны матыву, ці то народны, ці то блізкі да матыву паэты-папарадкаў, прапушчаны праз прызму коласавскага паэтычнага ўспрыманьня.

Такі пункт погляду непазбежна вядзе перш за ўсё да вывучэння творчай індывідуальнасці паэта. У чым канкрэтна выявілася гэтая творчая самабатнасць паэту ў дарэвалюцыйнай яго творчасці? Перш за ўсё ў яснась светлагладу, пра што гаварылася вышэй. З гэтым—у актыўных адноснах да жыцця. І, што вельмі важна, Колас грунтаваўся на глыбокім веданні накопленых вякіма багаццяў народнай творчасці. Пра апошнія неаднаразова гаварыў сам паэт: «Жыўчыца дома, я меў паможнасць стыкацца з рознымі людзьмі... Часта яны началі ў нас: цэлымі вечарамі вяліся розныя гутаркі. Шмат якія сказы я запісаў пра беларуску»; ён піша Е. Карсману пра ягоў кнігу «Беларусы», у якой уздыялася значная ўвага і беларускаму фальклору: «Чрезвычайно прынаталеен і блаторарен Вам... за прысланный Вами Ваш велікоў цэнны і значныя трук. Я чытаў яго з глыбокім інтаресом і з боольшю для себя пользоўю»; «От своей матери я слышал

Толькі глыбокае вывучэнне вытокаў творчасці Якуба Коласа дапаможа адказа на такія важныя пытанні, які стануць мэтай у творчасці паэта, спецыфіка індывідуальнасці вобразаў і гісьменніка і на многія іншыя. А вытокі гэтыя барць пачатак ад роднае зямлі, ад гоману бароў...

Госці са Львова

Днямі Брэсцкую вобласць наведала камандзіра-маладзёжная дэлегацыя Львова. Украінскія сябры пазнаемліліся з абласным цэнтрам, пабывалі ў музеі абароны Брэсцкай крэпасці, а таксама з'ездзілі ў Бароў, у складзе дэлегацыі былі і старыя рэвалюцыянеры-падпольшчыкі, якія знаходзіліся вязнямі ў Карцус-Бярэзскай турме ў гады беларускай Польшчы. Яны расказалі студэнтам Брэста і Львова, якім праследваннем падваргаліся перадавыя людзі краіны ў змрочныя часы беларускай рэакцыі.

Украінскія сябры пабывалі ў гаснях у студэнтаў Брэсцкага педінстытута. Гэта была сапраўды цёплая, хваляючая сустрэча. Усюды чуліся украінская і беларуская мовы. Звязваліся знаёмствам. Студэнты Брэста і Львова абменьваліся адрасамі.

Украінскія госці расказалі многа цікавага пра свой горад, пра жыццё і вучобу львоўскіх студэнтаў. Ад брэсцчан выступі-

многа народных песень, якія так спільна трогалі і захватывалі мяня сваёй поўнай і безыскуснай прастотой; «І многа запісывал... і знал множаство расказаў, анекдотаў і сельскай жыцця».

Трэба сказаць, што творчасці маладога Коласа не магла не спрыяць у той час цікавасць да беларускай народнай творчасці з боку фалькларыстаў. Чытаючы зборнікі Шэйна, Сабалеўскага, Раманава і іншых, ён многа пачэрпнуў і там.

Выключна багата паэзія Коласа, напрыклад, народнымі прытэмамі самых рознастайных форм: пар народу патрэбен, «як прус у аладзі, як у месце дзірка, як з гразі зацірка, як скула—балачыці»; «згода—сіла грамады»; дарожка, вузкая і цесная, «як доля людская». Народная метафара, народны анітэ—вельмі характэрныя для паэта: дуб стары, аснае неба, чыстае поле, ночка цёмная, быстрая рака, горкі плач і г. д.

Для Коласа асабліва характэрна пільная ўвага да роднай прыроды. Яе вобразамі ён надзвычай шырока карыстаўся для выражэння тэм вядоў, пратэсту супраць царызма і г. д. Вечер, поч, хмары, вечар, дуб, жураўлі, рэчка, вясна, сонца, ліпа, завіруха, ручэй, жыта, колас, вярба, луг, жыво—сустракаюцца ў яго ў ссотях і ссотях варыянтаў, і кожны раз па-новаму адкрываюцца яны поўную ідэйную ролю ў кантэксце.

Успамінаючы дэяцтва, Колас пісаў: «В канцоў моманце аявлены прыроды для мяня все было исполнено глубокого интереса и смысла, и каждый видимый элемент природы для меня имел свое лицо, свою очерченную индивидуальность...»

Калі-б творчасць паэта не жыўчалася такімі вытокамі, як фальклор і родная прырода, «Новая зямля», «Сымон-музыка», «Рыбакова хата» і іншыя паэтычныя і празаічныя творы Якуба Коласа не набылі-б значэння «энцыклапедыі народнага жыцця».

У прысьвячэнні да «Сымона-музыкі» паэт пісаў: Ад роднае зямлі, ад гоману бароў. Ад казак вечаю. Ад песень дулароў. Ад светлых робінаў закінутых дэяцей, Ад шлоху нацый, Ад тысячы шпэй, З якіх аснована і выткана жыццё І злучана быццё і небыццё.—Зборнае скарб, струменісныя насыпныя, Вясельявым ірдэнем мне спяваў, І выхдаў шукаў Адбітак родных з'аў У словах-вобразах, у песнях вольнапалыных...

Толькі глыбокае вывучэнне вытокаў творчасці Якуба Коласа дапаможа адказа на такія важныя пытанні, які стануць мэтай у творчасці паэта, спецыфіка індывідуальнасці вобразаў і гісьменніка і на многія іншыя. А вытокі гэтыя барць пачатак ад роднае зямлі, ад гоману бароў...

Уладзімір БОЙКА.

Любоў да вакальнага мастацтва ў Ісідара Міхайлавіча Балочіна праявілася яшчэ ў школьныя гады. Вялікае ўражанне выклікаў ў яго выступленне оперных алектываў, якія прыязджалі ў Бароўск і ставілі там спектаклі «Тоска», «Еўгеніі Онегін» і інш. Паслянаціагломым юнаком Балочіна прымае актыўны ўдзел у гуртках мастацкай самадзейнасці. А ў хуткім часе маладога гурткава накіроўваюць на вучобу ў Мінскі музычны тэхнікум. Тут Балочіна атрымлівае вакальную адукацыю ў вядомых рускіх спевакоў, артыстаў Вялікага тэатра Саюза ССР прафесара В. Сявцова і А. Баначыча. Гэтыя педагогі выхоўвалі ў вучня любюў да рускай вакальнай школы.

У 1930 г. у Мінску аакрылася Дзяржаўная студыя оперы і балету, куды пасля заканчэння музычнага тэхнікума і паступіў Балочіна. Студыйны падрыхтаваў оперу Н. Рымскага-Корсакава «Залаты пелінік». Балочіна выконваў складаную партыю Звездзюта. У першай партыі выявіліся вакальныя і артыстычныя магчымасці маладога спевака. Опера была папулярна папулярна аяшчэ спектаклі «Кармэн», Ж. Бізэ і «Царскую нявесту» Н. Рымскага-Корсакава. У першай з іх Балочіна выконваў партыю Рамею, а пазней— партыю Хозэ, у другой— выступіў у ролі лекара Вемелія.

Выдатнай падзейя ў культурным жыцці рэспублікі з'явілася рэарганізацыя ў 1933 г. опернай студыі ў Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балету. Балочіна быў адным з першых актываў, які склаў івакальную труппу тэатра. Малады калектыў пачаў ствараць свой рэпертуар. Ісідар Міхайлавіч выконваў вядучыя партыі ў оперных спектаклях. Сарод іх— Альмавіра («Севільскі шурмаўлік»), Ленскі («Еўгеніі Онегін»), Лыка («Царская нявеста»), Валадзімір Ігаравіч і Ярошка («Князь Ігар»), Герцэц («Рыбакова»).

Акрамя ўдзелу ў класічных операх, Балочіна выступіў у беларускім оперным рэпертуары.

У гады Вялікай Айчыннай вайны Ісідар Міхайлавіч працавае салістам Свэрлоўскага тэатра оперы і балету імя Луначарскага. Тут рэпертуар артыста ўзбагачаецца новымі партыямі. Узягод іх— Сіналда («Дэмаў»), Ершоў («Сувораў»), Эрх («Мадмуазель Фіфі»), рыбак («Вільгельм Тэль»), Рыко («Майская ноць»), Леопольд («Дачка кардынала»), Рамзэ («Рамзэ і Джульета»), Партыя Леопольд выконвалася безаборна ў снсе рытму і чысціні адепьяў.

Партыя Рамзэ вельмі складаная. Рамзэ стаў адным з

любімых вобразаў артыста. Каваніна Рамзэ (з 2-га акта) выконвалася Балочіным лёгка і свабодна. Голас яго гучаў прыгожа і натуральна, а ў сцэнічных адноснах артыст глыбока раскрыў вобраз захаванага юнака.

У 1940 г., у час першай дэкады беларускага мастацтва ў Маскве, Балочіна выконваў партыі Саўкі і Каірада з опер «У пушчах Палесся» і «Кветка шчасця».

У гады Вялікай Айчыннай вайны Ісідар Міхайлавіч працавае салістам Свэрлоўскага тэатра оперы і балету імя Луначарскага. Тут рэпертуар артыста ўзбагачаецца новымі партыямі. Узягод іх— Сіналда («Дэмаў»), Ершоў («Сувораў»), Эрх («Мадмуазель Фіфі»), рыбак («Вільгельм Тэль»), Рыко («Майская ноць»), Леопольд («Дачка кардынала»), Рамзэ («Рамзэ і Джульета»), Партыя Леопольд выконвалася безаборна ў снсе рытму і чысціні адепьяў.

Партыя Рамзэ вельмі складаная. Рамзэ стаў адным з

любімых вобразаў артыста. Каваніна Рамзэ (з 2-га акта) выконвалася Балочіным лёгка і свабодна. Голас яго гучаў прыгожа і натуральна, а ў сцэнічных адноснах артыст глыбока раскрыў вобраз захаванага юнака.

Апрача Свэрлоўскага опернага тэатра артыст выступіў перад рабочымі Сібіры і Урала, Павлодзжа, у Маскве, Саратаве, Горкім, Каўроме.

Пасля Свэрлоўскага Балочіна разам з вялікай групай беларускіх артыстаў пачынае працаваць у Горкаўскім тэатры оперы і балету, адкуль выязджаў з канцэртамі на Калінскі фронт.

Выдатнай сцэнічнай школай з'явілася для Балочіна выступленне на сцэне філіяла Вялікага тэатра Саюза ССР у партыях Альфрэда і Гердага.

Калі Беларускі дзяржаўны тэатр оперы і балету вярнуўся ў выязлены Мінск (1944 г.), калектыў прыступіў да аднаўлення давайнага рэпертуару. У жыцці Балочіна пачаўся новы творчы перыяд. Ён зноў выступіў перад гледачом беларускага тэатра на ўсіх оперных партыях свайго рэпертуару.

Балочіна выступіў у гастрольных спектаклях у Кіеве, Саратаве, Куйбышэве, Казані, Свэрлоўску, Пермі, Харкаве, Уфе, Новасібірску, Алма-Атэ, Львове, Ташкенце, у Маскве, Ленінградзе, Краснаярску і Растове адбыліся яго сольныя канцэрты.

Рэпертуар артыста папаўняецца новымі партыямі. Ён выконвае Фауста («Фауст»), Вашка («Праддадзена нявеста»), пана Дамазяга («Страшны двор»), маладога штыгана («Алеко»), Дуброўскага ў аднайменнай оперы Напраўніка, Сёмкі Бурчэні («Дзівочыя палесся») і інш. У вобразах пана Дамазяга і Вашка выявіліся камічныя рысы сцэнічнага таленту ар-

М. ПІГУЛЕўСКІ, заслужаны дзеяч мастацтва БССР, Ю. МАТРАЕў, артыст тэатра оперы і балету.

Фальклорна-этнаграфічны часопіс на Украіне

У гэтым годзе на Украіне пачаў выдавацца новы часопіс—«Народная творчасць і этнаграфія»—орган Інстытута мастацтвазнаўства, фальклору і этнаграфіі Акадэміі навук УССР і Міністэрства культуры УССР.

Часопіс «Народная творчасць і этнаграфія» будзе публікаваць лепшыя ўзоры народнай паэтычнай, музычнай, харэаграфічнай і выяўленчай мастацкай творчасці, друкаваць апісанне і даследаванні пра побыт і культуру рабочых і калгаснікаў, змяшчаць крытычныя агляды і бібліяграфію новых работ і выданьняў па народнай творчасці і этнаграфіі УССР і братніх рэспублік краін народнай дэмакратыі і іншых зарубешных краін.

У першым нумары часопіса варты адзначыць артыкул «Роскіт народнай творчасці на Украіне» М. Рыльскага. Аўтар прыводзіць рад пераканальных фактаў бурнага развіцця на Савецкай Украіне народна-паэтычнай творчасці, якая вызначаецца сацыялістычным зместам і нацыянальнай формай, савецкім патрыятызмам і партыйнасцю.

Важнаму тэарэтычнаму пытанню прысьвечаны артыкул А. Кінька «Калектыўнасць народнай творчасці». Артыкул Ф. Лаўрова «Кабзар Ягор Маўраў» прысьвечаны дэяцтвам аднаго з найбольш таленавітых кабарзоў Савецкай Украіны, артыкул С. І. Грышы «Музычна-фальклорныя дэяцтва» Ф. М. Калесіна асветляе каштоўнасць нывуковай спадчыны вядомага ўкраінскага вучонага-фалькларыста, артыкул П. Палова «Выдатныя ўзросты фальклору і этнаграфіі» прысьвечаны дэяцтвам Людвіка Кубы, укладальніка кнігі «Славянства ў сваіх песнях» (1884—1929).

Шкавасць уяўляе скарочаная этнаграфічная вывучэння на Рэспубліканскай нарадзе зборніцкай народна-паэтычнай творчасці Г. Танцюры «Як я збіраў фальклор». «Для таго, каб запісаць і таны і песні, і іншыя матэрыялы,—гаворыць Г. Танцюра,—трэба жыць адным жыццём з народам, ён сам паказвае, што запісаць,—і тады работа будзе карыснай і цікавай. Трэба толькі захавець, трэба любіць гэтую работу. Пакуль чалавек не пачынае збіраць, работа гэтая з'яецца крыху смешнай, а калі захавіцца, уцягнуцца—спась не будзе!»

Аб каштоўнасці іншых артыкулаў першай кнігі часопіса «Народная творчасць і этнаграфія» можна меркаваць па іх загалоўках: «Кацярына Вілакур» (пра народна-мастацка-калгасніцкую), «Рэпіні і Украінскае народнае мастацтва», «Косаўскія ганчары», «Усесаюзная этнаграфічная нарада 1956 г. і пытанні развіцця Украінскай этнаграфіі», «Т. Г. Шаўчэнка аб побыце казахскага народа», «Да вывучэння рабочага побыту на Украіне», «Фармаванне новых звязяў у украінскім калгасным сяле», «Савецкае свята ўраджай», «Мясюныя грамадскія свята (з этнаграфічных навінаў)».

У вядома «Публікацыі» надрукаваны лепшыя ўзоры народных песень аб Савецкай Арміі і аб савецкай жанчыне. У раздзеле «Крытыка і бібліяграфія»—рэзюмэ на новы зборнік украінскіх песень «Народная лірыка», агляда «Па ста-

ронках часопіса «Чэхаславацкая этнаграфія» і «Бібліяграфія работ па Украінскай этнаграфіі за 1945—1956 гг.»

У другой кнігі часопіса вылучаюцца артыкулы «Мастацкія асаблівасці апавадальных фальклору» Г. Сухарова, «Сучасныя рабочыя шлоб і вяселле» В. Зіньч, «Украінская народная мэбля» С. Таранушкі, «Народнае танцавальнае мастацтва» А. Гуменюк і інш.

Трэцяя кніга часопіса асветляе галоўным чынам дасягненні савецкай народнай творчасці за сарак год Савецкай улады. У гэтым нумары фальклорна-этнографічны часопіс мае на мэце публікаваць матэрыялы па фальклору і этнаграфіі братніх народаў, у тым ліку беларускага народа, што яроўць больш падкрэсьлівае яго каштоўнасць і значэнне.

Нажалі, у Беларусі няма спецыяльнага

фальклорна-этнографічнага часопіса. У сувязі з гэтым узаінае неабходнасць у выданні хіля-б пасообных зборнікаў па беларускаму фальклору і этнаграфіі, у якіх знайшлі-б сваё месца і новыя публікацыі фальклорнага матэрыялу.

Хочанца выказаць пажаданне, каб больш увагі надавалі пытанню Беларускай народна-паэтычнай творчасці і этнаграфіі нашых часопісаў «Польмя», «Малодасці», «Савецкая Отчына», а таксама «Весці Акадэміі навук БССР» і «Вучоныя запіскі Беларускага ўніверсітэта імя В. І. Леніна і педагагічнага Інстытута». Гэтыя друкаваныя органы, якія аб'ядоўваюць вакол сабе асноўныя сілы фалькларыстаў і этнаграфістаў рэспублікі, могуць і павіны з'явіцца ўздымаць беларускую савецкую фалькларыстыку і этнаграфію.

П. АХРЫМЕНКА.

З тэатральнага мінулага Магілёўшчыны

У Беларусі ў канцы XVIII—пачатку XIX ст. ст. у многіх сязібах буйных памешчыкаў пачалі ўзнікаць прыгожныя тэатры.

Дэля панскай пахей ў гэтых мейстках прыгожныя архітэктары будавалі тэатральныя будынкі, мастакі пісалі дэкарацыі, а прыгожныя актывы пад кіраўніцтвам якога-небудзь заезджана іншаэца выконвалі пантэмы і балеты Вельмі часта прыгоны актывы, які не лагадзіў пену, пасля спектакля трапляў на канюшню, але яго збівалі палкамі. Бяспраўе актываў было надзвычайным. Іх прадавалі, які жылі, у прыгожных музыкантаў—нават цэлымі аркестрамі. Так, напрыклад, у 1828 г. дырэктар Каменнагараўскага Пенебурскага тэатра 27 музыкантаў былі прададзеныя магілёўскаму генерал-губернатару графу Чэрнышэву, які вытаргаван іх разам з інструментамі і нотамі. У 1829 г. уласнік Грыгоравічага маентка Магілёўскай губерні граф Салагуб прадае тэатру 29 музыкантаў.

Самыя буйныя спектаклі як прыгоных, так і запрошаных на гастролі тэатраў паказваліся ў асноўным у Магілёве і Шклове і былі звязаны з наведаннем у 1780 г. гэтых гарадоў Екацерыны ІІ.

Рухнуўшыся да сустрэчы знакаміты асоб, граф Чэрнышэву вылісае са сталіцы прывоўной Італьянскаю оперу, будзе за свайго кошт тэатр і бальную залу.

У Магілёве ў час прыезду Екацерыны ІІ наладжваюцца пшыныя для таго часу ўрачыстасці: оперныя спектаклі, маскардавы, феерверкі. З 25 па 29 мая 1870 г. Італьянская прывоўная опера ставіць спектаклі.

У тым-жа годзе 31 мая ў Шклове быліым фаварытам Екацерыны ІІ Зорчам наладжваецца асабліва пампезны паказ. Трэба адзначыць, што стварэнне гэтага грандыёзнага спектакля было цалкам ускладзена на плечы прыгоных умельцаў, невядомых майстроў. Па дазвешчх Е. Карповіча, «жыў Зорчы у Шклове сапраўдным магіятам у пышных, пазалочаных залах, лаючы амаль штодзёна абеды на сто

пубрыраў, з гарматынай палёбою, уласнай музыкой, Ілюмінацыямі і маскардамі». Меў Зорчы і свой «калзікі корпус». І самую вялікую нагаруку яго «схваляныя» неслі не ў час вучобы, а на банкетках гэтага фаварыта, дзе амаль штодзёна ірталі ў спектаклях, танцавалі і забавлялі гасцей... асноўныя практыкаванні.

Выхавальнікам калдзтаў і асноўным кіраўніком тэатральных паказаў быў нейкі Салмаран, які пісаў музыку для камедый і опер, а таксама вершаваныя лібрэты. Вельмі цікавая запіска—скарга самога Салмарана на Зорчы, якая ярка характарызуе нораны тых часоў.

«За два гады, на працягу якіх жонка мая спявала, іграла на клявікордах, прадастаўляла камедыі для гасцей, скаржыстоўваючы для гэтага свай адепне, патрабуе яна не 10 000 руб., якія яго правасхадзіцельства абцаў ёй аднойчы, калі яна бяспрыкладна добра іграла, але толькі па 100 руб. на месца, што складале за два гады, у якія яна не атрымала т'капейкі,—2 400 руб. За прадастаўленні мною камедый і опер у два гады, на што я скаржыстоўваў сваё адепне і складала сам-жа камедыі, і разважаны, што я не маю нічога пакінуць дэцям мам, апрача пшэны, які я атрымліваў ад маіх дараваўшых, патрабую я 800 руб.»

Але, вядома, ні Салмаран, ні яго жонка не атрымалі патрабаванага, таму што Зорчы, разарыўшыся на папыхах, узяў за выдуб фальшывых грошай, за што ў дэляшым тэатры пад сул.

Пасля падзей Айчыннай вайны 1812 г. наладзіла пшыла тэатральнае жыццё ў Магілёўскай губерні і толькі ў 1841 г. пад тэатр пачынае перабудоўвацца стары каменны будынак у Магілёве апа рагу Ветранай вуліцы, у якім у 1842 г. п

дума і яе здзяйсненне

Спектакль Рускага драматычнага тэатра імя М. Горкага «Калі віце акацыя»

...са П. Вініківа «Калі віце акацыя» драматургія на вырашэнне кардынальных праблем сучаснасці. Яна не раскрывае галоўнага, чым жыць наша моладзь сёння. Але, нягледзячы на відэочыную «легкасць» п'есы, аўтар вадае ў ёй размову аб тым, што такое добра і што такое дрэнна, хоць і спынае нашу ўвагу на самых, здавалася б, нейтральных, «непытных» прыкладах, папярэжваючы пры гэтым тэатральны дыдактыкі.

Вартасць спектакля калектыву рускага тэатра імя Горкага ў дакладнасці рэжысёрскай задумкі і паслядоўнасці яе ўвасаблення (пастаноўка В. Федарава), у тым, што рэжысёр і мастак (А. Грыгар'яні) выступаюць тут аднадушна.

Асаблівасць п'есы ў тым, што недагаворанае і недастакова глыбока раскрытае ў дзеянні выпадае сказаць самому аўтару, ад імя якога ў спектаклі выступае вядучы-каментатар (артыст Я. Палосін). Да таго ж на яго ускладаецца задача стварыць цесны кантакт паміж сцэнай і залай. Акцёру ўдалося знайсці задуманую, шчырую інтанацыю, дзякуючы якой усё, што адбываецца на сцэне, становіцца бліжэй глядзю. Палосін у гэтым спектаклі не старонняя асоба, якая абмякчае тумашчы пазізіі. Яму ўдаецца завіруць у тым сэрца людзей, зраўняць матывы ўчынка герояў, якія набываюць нечаканае асвятленне. Яго дапамагае, пільнае вока працякае значна дзейна на сцэне і, ідучы за гэтым поглядом, не толькі ачыняе пазізіі і людзей да іх сапраўднага вартасці, але пачынае бацьчы больш, чым паказвае аўтар п'есы. Свае заўвагі па ходу дзеяння Я. Палосін робіць тактоўна і стрымана, крыху сарамліва, з мяккім гумарам, з лезь ужоўнай усмешкай. Можна і сапраўды гэта бестароння каментатар? Не! Палосін—зацікаўленая асоба. Вось ён заўважыў нешта ўжо вельмі харошае ў непраўднай, вуглаватой дэкарацыі-назоўце Раіса Каўрыгінай (Г. Знацькоўская) і ў голасе яго гучыць шчырае захапленне, радасць і гордзіць за яе. А вось ён—сведка несправядлівасці: дырэктар Сухараў (І. Рабца), не разабравшыся ў сутнасці справы, вырашае выключыць з інстытута студэнта, які зрабіў ганебны ўчынак. Тут вырашаецца лёс чалавека. І «бестароння каментатар» рэпартажніцка гучыць абурэннем. Вось-вось ён умяшчаецца ў дзеянне, абурэнні на галаву дырэктара-фармаліста ўсё, што накірэда. Ён смешна, як надумана забяка-перабай, падскоквае да Сухарава і з невялікай пагарай кідае ў твар дырэктара крыўдную манушчу: «Сухар!»

Адзіства ўсёх кампанентаў спектакля, нажал, не падтрымлівае музыка. Якая павінна адгрызаць важную ролю, тым больш, што п'еса Вініківа вырашана трактаваць як спектакль-п'есу. Сама па сабе такая рэжысёрская задума не выклікае прэтэнзій, але толькі пры ўмове арганічнага зліцця п'есы і дзеяння. Нажал, рэжысёр не здолеў гэтага зрабіць. У выніку рэжысёрская задума не атрымала вырашана, і не толькі тым, што п'еса праходзіць у спектаклі абы, паралельна споніжанаму дзеянню, амаль нідзе не зліваючыся з ім (за выключэннем першай п'есы, якая можа служыць прыкладам і заключэння, пахадзіўшы студэнтам). І сцэна не ў тым, што большасць п'есы выконваецца перад заслонай. Пастаноўчыцы не ўдалося дабіцца арганічнага зліцця ўзросту і аўтарскага тэксту і споніжанага дзеяннем тым, што самы выбар п'есы няўдалы. Некаторыя з іх былі прынятыя на працягу рэпертуару Верніскага.

Амаль прафесіянальнае выкананне п'есы артыстам І. Лакштанавым усё-ж мае моцны налет дрэннай эстраднасці. У ім адуваецца пова, і вось такая манера выканання п'есы са спільным, шчырым і натуральным тонам каментатара—Палосіна ўносіць пэўны дысананс у спектакль. Выкананне п'есы не паабудзіла саладзавасці і сентыманталісці. Асабліва гэта адчуваецца ў перадапошній п'есі—«Прыходзіць ко мне в сумерки синие». Наогул, п'есы, якія выконваюцца перад заслонай, гэта-жа як і таны (асабліва карыль, выдзелена ў асобную сцэну), робяць уражэнне ўстаўных нумароў і не ўваходзяць арганічна ў тканіну спектакля.

У гэтым недастакова прадуманым п'есам п'есам, выявілася непатрабавальнасць рэжысёра, што павінна чынам знізіла мастацтва ўзровень спектакля і прыглушыла яго ідэйнае гучанне.

І ўсё ж вышні, што перад табою здаровы камасольскі калектыву, якому чужая гніла мараль прыставапапаў, аматару дэкарацыі і прыгожых жанчын, якому кроў-

на бліжэй «асабістыя» справы кожнага «свайго» хлопца. Атмосфера таварыскай дапамогі і ўзаемнай вырочкі, строгай патрабавальнасці і прывічывасці, шчырых клопатаў аб лёсе таварыша пануе на сцэне. І разумееш, што толькі ў ёй могуць нарадзіцца сапраўды вялікія пацунці дружбы і кахання.

Праўдывыя, запамінальныя вобразы студэнтаў стварылі артысты А. Карсакоўскі (Барыс Прышчэпін), А. Бялоў (Грыша Елін), А. Кашкер (Косця Хаменка), Л. Рогова, хоць і не ўсе дасканалы ў іх выкананні. Можна папракнуць Ю. Сідарава (Ля Шацілаў) у душэўнай скванасці, у недастаковай яркасці і выразанасці знешняга малюнка вобраза і не вельмі глыбокім праанкіраваным ва ўнутраны свет героя. Занадта стрымана выдзе ён ролю даверлівага і шчырага, праўдывага Ілі, «прыгладжвае» свайго героя, які часамі выглядае «спай-хлопчыкам».

Вельмі ўжо сціплы ў выбары сродкаў сцэнічнай выразанасці і А. Бялоў. Можна тым такім «будзіня праўдывым» атрымаўся яго Грыша Елін.

Недастакова глыбока раскрытае ўнутраны свет Сяргея Нікіфарова В. Багалеўскага. А гэта-ж прызнаны і аўтарскае пажак калектыву. Трэба было-б атрыць падкрэсліць істотную рысу вобраза—яго інтэлектуальнасць.

Часамі зраджае пацунце меры А. Карсакоўскаму (Барыс). Ён спрабуе анемімі правамі намяніць сапраўды темперамент.

Варта ўвагі цікавая работа Г. Рахсанавай над вобразам Аноіты Шчыткавай. Артыстка не імкнецца з першых-жа крокаў раскрыць сутнасць свайго героя, выкрывае яе. Гэта добра. Яна стварае вобраз, а не адносіны да яго. І таму расцарванна ў ёй гераіні надыходзіць паступова, так, як гэта і бывае ў жыцці. Там шчырае пацунце да яе Ілья Шацілаў нам не здаецца злітым і неацэненым. Яна спачатку падабаецца—прыгажуня і разумніца, дасціпная і насмешліва, годзя і незалежная. І яе ваганні паміж пацунцамі да Ілі і захапленнем той увагай, якой яе ажуржа Камароўскі, зразумелыя. Можна нават здавацца ёй слабасці, памылкі, які гэты вобраз ёй і Ілья і Раіса. Але артыстка мякка і паслоўна, захоўваючы вернасць логіцы развіцця характару, прыводзіць сваю гераіню да законамернага канца. Аноіта аказваецца дрэнным таварышам, пустой, бязвольнай істотай, зольнай на ашуканства і зрадніцтва. Гэта бясспрачна аргументы і натура, якая блізка выклікае аб сабе.

Г. Знацькоўская выконвае ролю Раісы Каўрыгінай. Вобраз, створаны артысткай, не палкам задавальняе. Ён не новы ў яе творчым багажы. Артыстка выбрала найбольш лёгкі шлях, прыстацоўваючы асобныя рысы вобраза да сваіх дэзых і адкідаючы ў вобразе ўсё ёй чужое. Гэта абмяліца цікавы на задуме вобраз, Вілаць, ёй цяжка адыйсці ад прызначана ампліады таварыш, у якім Знацькоўская вельмі добра сябе адчувае. Шкала, што таленавіта артыстка не выкарыста ўсё магчымае істоты. Яна магла-б раскрыцца тут у новай асяці.

Складаны і супярэчлівы характар дырэктара інстытута Паўла Патронеіча Сухарава з тонкім гумарам малюе артыст І. Рабца. Цікавы на задуме ролю міліцыянера, у якім «проста чалавек» перамагае фармаліста, тактоўна, з мяккім гумарам выконвае артыст К. Верамейчык. Пераканаўчая і А. Зіміна ў службовай ролі хатняй гаспадыні Камароўскага.

Нажал, не здолеў вывясці сябе ў новай асяці В. Краўчанка (Ілья Мопа).

Лірыка-камедыйная п'еса спектакля суступае месца сатыры ў сцэнах, прысвечаных выкрываццю адмоўнага ў нашым жыцці—фармаліста, абывацкасці да людзей, мяшчанства і эгаізма. Сродкам вострай сатыры карыстаецца артыст А. Шапанскі, ствараючы вобраз дацента Камароўскага, і дасягае абгульчэння. Яшчэ больш яркімі фарбамі ў вострай манеры мажучай з гротэскам, малюе артыстка Т. Трушына новае «захапленне» Камароўскага—сакратарку дырэктара Клаўдзію Васільеву. Цікавы знешні малюнак вобраза, знойдзены артысткай, ператварыў эпізодычную ролю ў запамінальны вобраз.

Нягледзячы на недахопы, спектакль карыстаецца поспехам у маладага глядзца, якому ён атрасаваны. Поеспеку срыдзе і трыма знойдзены мастацкае афармленне (А. Грыгар'яні), у лепшым сэнсе слова умоўнае, якое дае шырокі прастор актёрскай творчасці.

Тамара БУШКО.

Палаяпшаць кніжны гандаль

Адбылася рэспубліканская нарада работнікаў кніжнага гандлю Міністэрства культуры БССР у адзедзе прадстаўнікоў славянскай калектывацы, «Савоздруку» і выдавецтва. На сходзе прысутнічала брыгада работнікаў кнігагандлю Літоўскай рэспублікі, з якім сапраўдзіла Белкінагандаля.

З дакладам аб стане і мерах палаяпшэння распаўсюджвання кнігі ў рэспубліцы выступіў начальнік Упраўлення кніжнага гандлю П. Жуноўскі.

— За апошні час,—гаворыць дакладчык,—дасягнуты некаторыя поспехі ў распаўсюджванні літаратуры сярод насельніцтва. План продажу кніг у рэспубліцы Белкінагандаля за тры кварталы 1957 г. першае месца заваяваў Цэнтральны кніжны магазін Магілёва (заг. т. Кірпічэнка). Калектыву гэтай кнігарні ўручаны пераходны Чырвоны сід Міністэрства культуры БССР і БРК профсаюза работнікаў культуры і першая грашовая прэмія.

Паспяхова працуе кнігарні: гродзенская № 7, гомаельская № 1, брэсцкая № 37 і многія іншыя, якія выканалі дзесяцімесячны план на 120—130 працэнтаў. Станоўчую ролю ў актыўным распаўсюджванні літаратуры адыраў месячнік кнігарні, які быў праведзены няўдала ў гонар сараваквай гадзіны Вялікага Кастрычніка. За час месячніка было арганізавана 35 сестраў беларускіх пісьменнікаў з работнікамі кнігарняў, рабочымі, служачымі, студэнтамі. Пісьменнікі аказалі значную дапамогу ў прапаганда і распаўсюджванні беларускай літаратуры.

Адпак,—падкрэсліў дакладчык,—у рабоце кнігарняў адыраў вельмі многа сур'езных недахопаў. Распаўсюджванне літаратуры па Белкінагандаля паступае неадвальна. Яна ніводнага абліжыгандаля, які-б выканаў план продажу кніг у рэспубліцы за 11 месяцаў 1957 года. Дастаткова скажаць, што з 77 кнігарняў Белкінагандаля дзесяцімесячны план продажу літаратуры насельніцтву выканаў толькі трынаццаць.

Асабліва дрэнна арганізавана распаўсюджванне літаратуры ў Гродзенскім і Гомаельскім абліжыгандах. Таксама недавальна працуе Мінскі і Віцебскі абліжыгандаля, які ўсё яшчэ слаба займаюцца распаўсюджваннем літаратуры. Народзілі вымадкі, калі на складах гэтых кнігагандляў доўгі час залежавалі кнігі на беларускай мове. Складская гаспадарка Мінскага і Віцебскага абліжыгандаля знаходзіцца ў дрэнным стане. Вялікая колькасць кніг павялалася з-за таго, што доўгі час захоўваліся ў сырых, непрыстасаваных памяшканнях.

Рэзка крытыкавалася на нарадзе работа рэспубліканскай кніжнай базы. Краўнікі базы і таварызнаўцы не прымаюць мер да зніжэння няўзых рэштак, якія пераважваюць устаноўленыя нарматывы больш чым на сто працэнтаў. На рэспубліканскай кніжнай базе дрэнна арганізаваны ўлік літаратуры. Кнігі захоўваюцца нядайна, ляжачы навалам.

Дакладчык падрабязна спыніўся на дзейнасці абласных бібліятэкараў. Бібліятэкары ў гэтым годзе дрэнна арганізавалі сваю работу. Ніводзі з іх не выканаў дзяржаўнага плана камплектавання фондаў бібліятэкаў.

Для таго, каб карэнным чынам палаяпшыць распаўсюджванне літаратуры сярод насельніцтва, неабходна павялічыць колькасць кіёскаў, латкоў і стоілаў. Варта таксама да гэтай справы прыцягнуць тысячы кнігашопаў і грамадскіх распаўсюджвальнікаў.

Пісьменнікі ў гасцях у настаўнікаў

Днямі ў актывай зале Мінскага педінстытута імя М. Горкага адбылася сустрэча беларускіх пісьменнікаў з удзельнікамі Усебеларускага семінара настаўнікаў—выкладчыкаў мовы і літаратуры, скліканага Міністэрствам асветы БССР.

З дакладам аб дасягненнях беларускай літаратуры пасля XX з'езду КПСС выступіў І. А. Кучар.

І. Шапанскі падзяліўся творчымі планами, расказаў аб працы над сваім раманам «Крыніца».

Пісьменнікі П. Пестрак, А. Александровіч, М. Хведаровіч, А. Званок, А. Зарыцкі, М. Абрамчык выступілі з чытаннем сваіх твораў.

Тамара БУШКО.

Агляд армейскай самадзейнасці

Славуты 40-й гадавіне Савецкай Арміі і Ваенна-Марскога флоту быў прысвечаны XI агляд армейскай мастацкай самадзейнасці Беларускай Ваеннай акругі. У ім прынялі ўдзел ваеннаслужачыя і члены іх сямей. Самыя роснастаныя жанры мастацтва былі прадстаўлены ў канцэртах.

Побач з выканаўцамі, якія зарэкамендавалі сябе на папярэдніх агульных аглядах, на гэты раз мы пазнаёмліся з новымі зольнымі спевакамі, музыкантамі, джаматарамі, танцорамі. Агляд пераканальна паказаў, што ў часях, гарнізонах, ваенна-навуальных установах агуль ўсё больш развіваецца і мацее самадзейнае мастацтва.

Салдацкі хор пад кіраўніцтвам Гаруновай адыраў першы канцэрт агляду. Хор выканаў рэвалюцыйную п'есу «Смеда мя ў бой пойдзе», «Песню пра Чапаева» Новікова і «Шумі, Амур» Руміянца. Гарунова намала папрацавала, каб дамагчыся выразнага гучання ў харыстаў.

Жаночы хор (кіраўнік Чабатарэўская) гучаў роўна і эладна. Гледзчыц цікава прынялі выкананыя хорам «Ой шуміць лясам зялёным» Семянкі і «Ранішнюю п'есу» Дунаеўскага.

На другі дзень агляду выступіў змешаны хор, якім кіруе лаўрат Усеаюзная фестывальна моладзі афішэр Дарафееў. Хор выканаў «Песню аб партыі» Александрова, «Варшавянку», «Песню пра танкістаў» Саркіна.

Рыхтуючыся да агляду, творчыя калектывы і асобыя выканаўцы падрыхтавалі многа роснастаных твораў. Радасна, што ў войсках акругі выраслі і невялікія па колькасці ўдзельніках выкальчаны ансамблі. Многія з іх часта ўстапуаюць перад войскамі, рабочымі і калгаснікамі. Асабліва вылучаецца афішэрскі сэкстэп пад кіраўніцтвам Расу-Залэ. Ён з мастацтвам выканаў «Песні баявых сабр» Далуханяна і «Пасябра таварышаў» Вакаляна тры ў складзе «Сабко, Фарбарова і Барысва» выканаў рускую народную п'есу «Прый нарадзе ў харавоце».

Вялікім поспехам карысталася выступленне трых лаўратаў Усебеларускага фестывальна моладзі ў складзе афішэраў Ткачука, сержанта Радчанкі і Мечніка. У рэпертуары вакальнага тры-твора савецкіх кампозітараў, рускіх і беларускіх п'есні. Усё тры выканаўшы—выдаткі баявой і палітычнай падрыхтоўкі.

Праграма агульнага адрозніваецца рознастайнасцю інструментальных нумароў, свядчачы аб творчым росце аматарскіх афішэраў, ансамбляў і асобных выканаўцаў. Асабліва трэба адзначыць аркестр народных інструментаў пад кіраўніцтвам Менскага. Ён з удзельным выкананнем «Беларускую маладзёжную пляску» Камініскага.

Ф. КАЗЛОЎСКІ.

З АЗЕМНАЙ ПОШТЫ

Каланіялізм траціць свае пазіцыі

«Гарачыя... гарачыя!» Так называецца новая аповесць Эрнэста Хемінгуэя. Месца дзеяння яе—адна з каланіяльных краін Афрыкі (дакладная назва не ўказана). У творах адлюстраваны пакуты еўрапейцаў у звычкіх для іх абставінах. Трапічная гарачыня аслабляе чалавека, робіць яго нявольным да дзеяння, уплывае на яго псіхіку. Як відаць, гэтая «гарачыня» тут сімвалічная. У аповесці няма непасрэднага адлюстравання каланіяльнага прыгнёту і каланіяльнай барацьбы, але азын з героюў аповесці палкоўнік Стэйхей азыяе: «Адыдзешца ўсім еўрапейцам выбаршца з Афрыкі».

Сур'езныя англійскі часопіс «Лондан мэгзін» піша пра заняпад каланіяльнага рамана. Ён успамінае словы славутага Кінлінга аб «сіджары белага чалавека» ў калоніях і азыяе: «Белы чалавек сагнуўся пад гэтым цяжарам і, як відаць, не здолее разадзіць спіну».

Раней ў каланіяльным рамане выступіў еўрапейскі добрачынны і горды, кожнае яго слова было законам для тубыльцаў. Цяпер ужо не тое. Характэрна, што нават сілоніяны, бульварныя пісьменнікі ў тым выпадку, калі закранаюць каланіяльную тэму, вымушаны паказваць нацыянальную барацьбу каланіяльных краін.

Дзвіс Індын быў вядомы ў Англіі як аўтар салюных твораў. Тэма яго рамана «Жонка губернатара» дзейнае якое адбываецца ва Усходняй Афрыцы, таксама ў асноўным—каханне, сямейнае адносіны. Лосі—Сумер развілася са сваім мужам—губернатарам адной з афрыканскіх правінцыяў. Гэтая жанчына вычулася ў школе рэлігійнага добрачыннага таварыства. Там не навучалі, што, маўляў, еўрапейцаў я прадстаўнік вышэйшай расы павінен калапаціцца да тубыльцаў. Інасправа-жа яна сутрапялася з беззакононасцю і прыгнечаннем афрыканцаў. У рамане падрабязна паказаны пакуты жанчыны і яе разрыв з мужам, які лічыць, што еўрапейскія гаспадары ў калоніях павіны быць «папалітычнымі». Але нават няўдала Лосі Сумер разумее, якая цана гэтай «папалітычнасці». У канцы рамана, пасля разрыву з мужам, яна думае, як добра было-б, каб еўрапейцы наўзасёд пакалілі Афрыку.

Раман Марты Сербэрт «Дом Магбарта», дзейнае якое адбываецца ў кватэры афрыканцаў, выклікае прэтэст каланіяльных чыноўнікаў. У адной з судож горада Глазго нават адбыўся судовы працэс, які прывёў да апраўдвання пісьменніка. У творах паказана, як у глухых месцах жыва-...

рыяльнай Афрыкі—у Бельгііскім Конго, а таксама ў некаторых англійскіх уладаннях, пануе сапраўднае рабства. Новая хадзіна дзядзькі Тома»—назвалі гэты раман некаторыя органы англійскага друку.

Падзеі ў Кені адлюстравалі ў рамане Джона Костана «Бесчалавечнасць». Тут вельмі выразна, амаль пратэкальна, паказва падзеі, свядомі якіх ён быў, рост нацыянальнага руху і суровыя меры, якія прымаюць каланіяльныя ўлады: турмы, перабудова палітычных знявольненых, звыдзітасныя расстрэлы дэманстрацый, афрыцкі бачыныцы каланізатараў у дамах тубыльцаў, катыванні і забойствы. Трагічны рэпартаж у форме рамана—так называў гэты твор англійскі крытык Джон Кестэр «Пракальчаны»,—піша ён,—часам пераходзіць на мастацкае ўвасабленне, але разам з тым яна робіць пэва падзеі асабліва яркімі і пераканальнымі».

У французскай літаратуры ярка адлюстравана заняпад каланіяльнай сістэмы. Рэне Мелен у рамане «Дні ў Камеун» паказва, як каланіяльны чыноўнік ўжо не могуць справацца з тубыльцамі. Ён вельмі часта прыходзіцца выклікаць паліцыю, войска. Патрэбна новая сістэма афрыканскага кіравання. Да такога вываду прыходзіць герой гэтага твора журналіст Джон Віліяндарожнічыч па Цэнтральнай Афрыцы.

Рад новых французскіх рамануў прысвечаны падзеям у Алжыры. «Алжыр па за законам»—так называецца кніга буржуазнага пісьменніка Анры Калета, які абвясціў усю гэтую краіну і вельмі падрабозна апісаў бягзядую вайну ў Алжыры. Анры Калет прыходзіць да вываду, што скарыць краіну немагчыма, што «садыкі спакон» тут будзе «суб'юган».

Інасправа, як і многія французскія «карынікі» паступова пачынаюць разумець, што ўсеаходнае супраціўленне ў Алжыры радзе. У рамане Франсіса Жэна «Мен і кап'е» гаворка выдзеша ад імя простага французскага салдата Поля Мунара, селяніна адной з вёсак Поўднёвай Францыі, які вымушаны ўдзельнічаць у расстрэле алжырскіх патрыётаў. Ён слеп пападаркоўваецца загадам камандавання, але...

Дружнымі апладысмантамі ўзнагародзілі гледзчы аркестр, які дырыжыраваў катан Яромейка. Гэты творчы калектыв улада выканаў кампазіцыю «40 год Савецкай Арміі», напісаную кіраўніком аркестра.

Прыемнае ўражанне пакінуў таксама аркестр аркестр пад кіраўніцтвам афішэра Зарышкага. Ён улада сыграў фантазію на польскай п'есі «Вішневы сад», «У нас у адрадаўленні» і інш. Салісты Емельяна Савельяна, вядолачы добрымі вакальнымі дазенымі, музыка выканаў гэты нумары.

Служаным поспехам карысталіся ў канцэртах агляд ансамбль гарманістаў пад кіраўніцтвам сержанта Штова і інструментальны ансамбль пад кіраўніцтвам старша лейтэнанта Сахна.

Многа ўдзельнічаў у аглядзе таленавіты саліст-вакаліст. Перш за ўсё трэба адзначыць старшыню Падарэну, які прэснава арыю под Базіліе з оперы Раціні Савельяна і французскай беларускай народнай п'есі «Сам не знаю, не ведаю». Паспяхова выступілі на аглядзе лаўраты Усебеларускага фестывальна моладзі сержант Градуска і Воўк, рэвалы Ісаеў, старшыня Таліноў і інш.

Знае месца на аглядзе было адыдзена чыноўнікам і адыдзятарам і асыбіла тэмамі, якія большасць выканаўцаў чытаў і адыдзена твораў.

Гледзчы убывалі ў пастаноўцы лепшых харэаграфічных калектываў «Волжскую кадрыя» (пастаноўка Матусава), салдацкі танец (пастаноўка Пётухава), румынскі танец Табакарска (пастаноўка Рогова), «Ліоніху» (пастаноўка Алексютовіч). Арыяныя беларускія жартоўны танец «Жаніць выкаваны калектывы пад кіраўніцтвам Багадаева і Скерніна.

Ф. КЛАКОЦКІ.

На здымках: (уверсе) выступленне змешанага хору пад кіраўніцтвам афішэра Дарафеева. Справа—Палітсатра ў маляўнічым і выкананні рэвалюцыйнага Шапарна. Фото І. Салавейчыка.

Універсітэцкі заалагічны музей

Некалькі год назад у Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт прыйшло пісьмо з Орлі ад інжынера Ул. Гайдукоўскага. Ён паведаваў, што ў час землярных работ на глыбіні чатырох метраў знойдзены астаткі буйнай жывёлы. Неўзабаве ён прывёз два добра захаваныя вялізныя зубы—кожны вагой па 3,5 кг. Гэта былі зубы маманта.

Сотні цікавых і каштоўных экспанатаў прыслалі музею вучні Мінска, палаяўнічы Брэсцкі і Палесся, настаўнікі сярэдніх школ Магілёўшчыны. Гэта былі птушкі, розныя віды рыб, драпежныя жывы, якія сустракаюцца на тэрыторыі Беларусі. Многа зрабіў для свайго музея студэнт. З 1923 г. было сабрана звыш тысячы экспанатаў расліннага і жывяльнага свету рэспублікі.

Усе экспанаты не размясціліся ў невялікай зале, і вітрыны вопаліліся птушкі вынесены ў вестыбюль. Іх і пачынаюць аглядаць наведвальнікі музея. Трэба сказаць, што калекцыя тут багатая. Есць тупухавыя, кнігаўкі, бакі, палякі, скопы. Ады воліцыя ў блізоці Палесся, другія на аэраж Палачыны. Палаяўнічы на некаторых складаных і прырабе доўгіх настольных пошч—завурачы звычваю птушкі. Не склад, ведаюць, што на ірэдка зы-

ходзіць перамажам у барацьбе з такім драпежнікам, як шчупак. Выгледзеўшы здыбок, склапа з вышнімі кілацеца ў вяду і кішчорамі хапае рыбу, вага якой даходзіць да чатырох кілаграмаў.

Шырока прадстаўлены свет драпежных жывёл. Тут ваўкі, мязельныя, рысы, дзікія кабылы. Есць жыжары поўначы і тропікаў. З Германіі музей атрымаў нільскага кнігалыца. Мексіканскія біёлагі прыслалі ўніверсітэту калекцыю птушак.

Вялікая дружба звязалася паміж музеям і ўдзельнікам кітабной флатылі «Слава». Няўдала маркі перадалі каштоўны экспанат—пласціну кітавага нуса.

Наведвальнікі музея зяртаюць увагу на добра падрыхтаваныя чучалы птушак і зяроў. Большая частка экспанатаў зроблена старэйшым майстрам Антанам Канстанцінавічам Штэком. Ён працуе ў музеі звыш трыццаці год. Добра